

ČLOVEK
PRE
NIKOHO

ČLOVEK PRE NIKOHO(?)

Apoštol Pavol: Zo všetkých strán nás sužujú, ale nie sme stiesnení; sme bezradní, ale nepoddávame sa; prenasledujú nás, ale nie sme opustení; zrážajú nás, ale nehynieme. Stále nosíme na tele Ježišovo umieranie, aby sa našom tele zjavil aj Ježišov život (2 Kor 4,8 – 10).

Pavol Strauss: Viem, narodiť sa do tohto storočia, v mojej kondícii, bola trúfalosť... Mal som vždy dojem, že som sa narodil zavčasu alebo prineskoro. Ale tieto sny a tie črty duševnej a priestorovej dubióznej lokalizácie vždy prekazilo presvedčenie o nevyhnutnosti toho, čo sa stalo, o kauzalite a finalite vyšších perspektív. (75)

Je to čudné a nikdy som to nepochopil, že som sa stal odrazu, zo dňa na deň zbytočným človekom. Že sa odrazu zdalo, že bude na osov spoločnosti, keď nebude reflektovať na moju spoluprácu. Tak som sa naraz ocitol vo vzduchoprázdne. Ako keby sa chlapovi so zdravými nohami rozkázalo, aby ležal a inými svojou chôdzou neprekážal. (150)

„Ak vás svet nenávidí, vedzte, že mňa nenávidel prv ako vás. Keby ste boli zo sveta, svet by miloval, čo je jeho, ale preto, že nie ste zo sveta, že som si vás ja vyvolil zo sveta, svet vás nenávidí“ (Jn 15, 18-19).

Tí, čo neveria ani v utrpenie za presvedčenie a neuctia si ho, spreneverili sa podstate ľudskosti. Pre tých stratil vlastný, a tým väčšmi cudzí život cenu. To sú zúfalcí, ktorí vháňajú svet do zúfalstva.

Čo sa stalo? Nevieť. Azda to nikdy v skutku vedieť nebudem. Mrazivo života sa mi za všetky spriadlo do klietky. Aj teraz. Ako nejasný sen. – A tak som jedného dňa sedel v nemocničnej zasadačke – začal sa štvorhodinový rozhovor. Zasa na pokraji – zbytočný človek – človek pre nikoho. Inkvizícia ducha, či duch inkvizície v modernom vydaní? Azda oboje. – Kým človek zaobchádza s človekom nie ako brat s bratom, svieti slnko a hviezdy nadarmo. Kým sa špehuje, tresce, perzekvuje – je krása zbytočná. (163)

Národy žijú a prežijú len vo svete myšlienok. Od reprodukcie deja po abstrakciu. Len myšlienkou a hudbou dýcha svet. A v Beethovenovej alebo Brucknerovej symfónii sa zastavuje dych sveta.

Ale kde je koreň jasu v duši, keď píše a vie, že to doba nechce, že to asi nikdy nikto nebude čítať, keď teplomerom kultúrneho svedomia sú škrabkajúci podliaci, tajná polícia a politickí podvodníci všetkých odtienkov, ktorí sú vždy ochotní vyhovieť každému dobovému triešteniu! (98)

Píšem ako opustený väzeň na stene, ktorú nik nikdy neuvidí. (29. 5. 1984)

Otokar Březina: „Zdá se vám, že vás neslyší; ano, neslyší vás, je tak daleko od vás, za obzorem, vaše cesty budúci urovnává, hřmí kameny, jak by slyšel váš hlas?“

Pavol Strauss: „Život mi pretiekol a zmizol medzi prstami času. Odviaty a priviaty v sebe. Onemel pre ľudí. Žijem len malými výbuchmi myšlienok, v hĺbke to ešte vriem. Vybledla plnosť viny za činnosť i za nečinnosť a vo vytuchnutých nerealizovaných možnostiach. Či je zmýlená doba, či pomýlená naša bezmocnosť. Na horizonte hrôzy. V popredí šťastie z písania. Či živý sen o omyle? Nedôverujem tomu. Ale poddávam sa. Vôkol je veľmi ticho. Len samota, nie opustenosť. Deus semper maior. Živý a žitý dokument doby.“ (7. 4. 1983)

Ostatný deň v práci na patológii po skoro pol roku. Chronicky zbytočný človek, v chronických návratoch po definitívny odvrät. Celý život som bol pochovaný do seba. (31. 5. 1984)

Pavol Strauss: Samota určenia, príklop bólu, ktorý sa vklíbi zo všetkých chcených i nevyhnutných blízkostí a dáva punc zbytočného človeka. Človeka, ktorý je ťažký a nepríjemný už svojou existenciou pre všetkých, čo nie sú ochotní a schopní nažívať so smrťou, bývať i s bóľom a dýchať v ovzduší súrnej problematiky večnosti aplikovanej na všetko, počnúc vedou a končiac plátaním detských nohavíc.

Zbytočný človek akceptuje dva typy a aj ony ho jedine akceptujú: čistí primitívi a úžasne diferencovaní duchovia, ktorí sú celkom oddaní jednej veci, jednému princípu, či duchovnému, či vednému, či umeleckému. Ale aj to sú typy zbytočného človeka. (145)

Svet rasie, i svet ducha rastie. Ľudia, i veľkí ľudia, sú časti výstavby budúceho sveta. Nám neostáva iné ako Boha milovať vo svete a svet v Bohu. Nič a nik nie je zbytočný. (Pokračovanie str. 12.)

Pätnásť rokov oddanej služby

Moji milí,
práve v tento mesiac september uplynulo pätnásť rokov, čo 27. septembra 2003 traja

zakladatelia, zároveň funkcionári i členovia podpísali v Liptovskom Mikuláši Stanovy občianskeho združenia Spolok priateľov MUDr. Pavla Straussa. Dokumentujú to priložené fotografie. Predsedom sa stal Martin Jančuška, podpredsedom Július Rybák a tajomníkom Ľubomír Raši. Čestným predsedom bol Otec Biskup František Tondra. Prvé Listy PS1 sme publikovali v 2003/4? Ja som pristúpil v roku 2005 a potom sme začali vydávať Listy PS2 a pokračujeme doteraz vydaním spočiatku jedného, neskôr dvoch čísel ročne.

Neprináleží mi na tomto mieste bilancovať našu činnosť. Mali sme chvíľu po vydaní kompletného súborného diela v roku 2012, keď sme si mysleli, že už naša činnosť nie je až tak potrebná. Domnievali sme sa, že keď sa dielo dostane do rúk povolaným, keď sme vytvorili web stránku, že sa postupne rozšíri príklad, povestí svätosti Pavla Straussa v odbornej, veriacej, laickej verejnosti a nájde si postupne cestu k srdciam príslušníkov nášho národa i vo svete. No našťastie sme neustali a čas nám ukázal a potvrdil, že nič sa nedeje len tak samé od seba. Že i o božie riadenie musíme prosieť a napomáhať mu. Náš Spolok spolu inicioval a tak veľmi privítal vznik samostatnej edície „Výber z diela Pavla Straussa“, ktorá začala vychádzať vo Vydavateľstve G-Ateliér, za podpory Fondu pre umenie, na základe súhlasu dedičov a pána profesora Júliusa Pašteku. Ambíciou edície je v knižnej prístupnejšej forme postupne vydávať jednotlivé diela Pavla Straussa. Edícia v svojom, práve vydanom, treťom zväzku prináša tri samostatné diela Pavla Straussa: Zápisky diletanta, Život je len

jeden, Neodoslané listy. V aktuálnom čísle Listov PS predstavujeme druhý zväzok tejto edície, ktorý obsahuje autobiografiu Pavla Straussa - Človek pre nikoho.

V štádiu zámeru je edícia s tematickým výberom zo všetkých diel.

Začínáme plniť aj náš dávnejší zámer vydať štyri knižky ktoré sa nebudú venovať len jeho mysliteľskému literárnemu odkazu, ale priblížia viac život Pavla Straussa, jeho ľudskú osobnosť, charakter, svedka viery a kresťanských čností. Štyri knihy sú nasledovné:

- Pavol Strauss Prorok novej evanjelizácie, zostavovatelia Tibor Žilka a Ján Gallik
- Náčrt biografie Pavla Straussa, autor Martin Koleják
- Pavol Strauss, svedok čností, Peter Fogaš
- Novéna Pavla Straussa

Na vrchole i sklonku tohto extrémne horúceho a suchého leta sú horúce i linky ktoré vymieňajú maily, SMS, telefonáty medzi Jánom Gallikom, Julom Rybákom ml, Ladislavom Tkáčikom, Tiborom Žilkom, Martinom Kolejárom i mnou. Výsledkom je, že do tlače sú pripravené prvé dve knihy. Predpokladáme, že ich uvedieme na Valnom zhromaždení nášho Spolku ktoré je plánované na 27.10. 2018. Budeme sa im osobitne venovať v budúcich Listy PS 33 a ďalších. U životopisnej knihy od Martina Kolejára, nášho dlhoročného prispievateľa a autora knihy „Pavol Strauss, hľadač pravdy“, sa jedná už o viacročné dielo, ktoré máme vystavené na web stránke. Doteraz nebolo vydané. Keď sme autora požiadali o prípadné korekcie, či doplnenie, odpovedal, že nič nepotrebuje meniť. Preukazuje tým i svoje presvedčenie, že za napísaným si stojí.

K prvému dielu cítim aspoň krátko potrebu vyjadriť vďaka a obdiv k trpezlivej práci editorov prvej knihy. S od-

bornosťou literárnych vedcov prinášajú esenciu svedectiev, spomienok, vyznaní i reflexií na výnimočnú osobnosť, ktoré sme uverejnili za 15 rokov v našich Listy PS. Doplnené sú i ich vlastné pohľady a niektoré ďalšie príspevky, ktoré sa podarilo v čase záveru prác priniesť. I keď príde čas na hodnotenie, nakoniec tými najdôležitejším bude prijatie čitateľov, predsa uvediem krátku citáciu z recenzie Doc. PhDr. Zuzany Vargove, PhD:

„Predložený rukopis možno vnímať nielen ako odkrývanie duchovného dedičstva, ktoré nám zanechal Pavol Strauss, ale aj ako publikáciu, ktorá skrz svedectiev o výnimočnej osobnosti otvára najsubtilnejšie „záhyby“ ľudského bytia, oživuje našu lásku k múdrosti, ale dáva tušiť existenciu niečoho Vyššieho, prítomného v človeku i vo svete. Umenie uskutočňované v tomto duchu, v duchu kresťanského humanizmu, povznáša, pretože jeho zázémím je viac ako kdekoľvek inde ideál pravdy, dobra a krásy.“

Váš Jozef Šišila

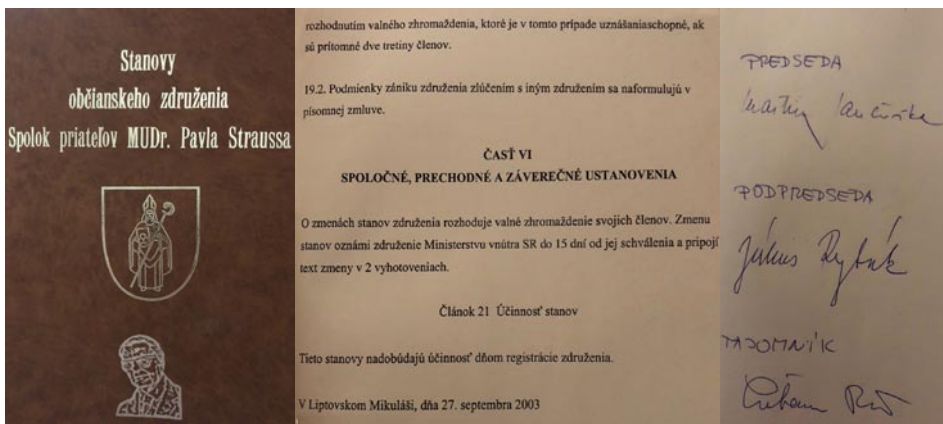
Vážený pán Ing. Šišila, CSc.!

Prijmite prosím naše vreľé poďakovanie za Váš publikačný dar „Listy Pavla Straussa“.

Nesmierne si vážime Vašeho počínu darovať Univerzitnej knižnici v Bratislave toto pozoruhodné dielo, ktoré obohatí naše knižničné fondy a zároveň dakujeme, že sme tak vďaka Vám dostali česť ponúknuť našim používateľom dielo s vysokou výpovednou hodnotou.

Ešte raz Vám ďakujeme.
S pozdravom a úctou

Mgr. Silvie Uhliarová
vedúca oddelenia dopĺňovania kníh
Univerzitná knižnica v Bratislave
Michalská 1, 814 17 Bratislava

Valné zhromaždenie Spolku priateľov Pavla Straussa

Liptovský Mikuláš, 18. november 2017

Martin Koleják

Eucharistia – krása Božej vravy

Kardinál Angelo Comastri opísal svoj zážitok: „Vchádzam do malého kostola, aby som pozdravil Ježiša prítomného v Najsvätejšej Eucharistii. Pozerám sa okolo: niet tu nikoho. Vo svojom vnútri

ri zvolám: «Ježišu, aká samota! Opustili sme ťa a stali sme sa rozptýleným, opusteným ľudom.» Pociťujem bolesť, veľkú bolesť, keď vidím prázdne lavice a počujem ťaživé ticho, ktoré komentuje prázdnotu. Dvíham zrak a nad oltárom vidím veľkú reprodukciu Ukrižovaného Krista zo svätého Damiána: Ukrižovaný, ktorý hovoril s mladým Františkom Pietra Berdardoneho a zmenil ho na svätého Františka Assiského. Uprene naň hľadím a spontánne ma napadne opýtať sa ho: «Ježišu, prečo už nehovoríš? Prečo nehovoríš aj dnes?» Lúč svetla preniká z priechelia gotickej ružice, aby náhle rozohnal oblaky, ktoré zahaľovali nebo. Zdá sa, akoby Ukrižovaný znova ožíval a predovšetkým rany sa zafarbiajú do červena, akoby krv bola živá a tečúca. Srdce sa mi zvierá a v duši počujem hlas, ktorý hovorí: «Ako môžeš povedať, že nehovorím? Nevidíš moje rany? Nepočuješ mocný výkrik lásky, ktorý vychádza z môjho tela prebodnutého klincami a kopijou? Počúvaj, počúvaj: je to tak mocný výkrik, že silnejší som ti nemohol zanechať!» Ešte stále som sám, avšak zdá sa mi, že okolo mňa prechádza svet: nervóznymi, roztržitými, zaneprázdnenými neúčinnými vecami a starosťami bez zmyslu a bez šťastných východísk. Zatiaľ sa hlas vo mne stáva skutočným výkrikom: «Počúvaj, počúvaj!» V tom okamihu prijímam rozhodnutie: prijímam rozhodnutie vyrozprávať to, čo som zakúsil v tom malom opustenom kostolíku, a predsa plnou prítomnosťou [Boha]. Rozhodnutie je toto: Napíšem knihu a nazvem ju: *Mocný Boží krik. Prečo ho nepočuješ?*«

Kardinál Comastri tú knihu napísal. Hneď na začiatku poukazuje na to, že v evanjeliách je prekvapivá zvláštnosť, ktorá si zasluhuje prehĺbenie. Traja evan-

jelisti (Matúš, Marek a Lukáš) zhodne referujú, že Ježiš pred smrťou vykrikoval z celej sily. Toto zvolanie preniká stáročia a prichádza až k nám, aby nami zatriaslo, aby nás zobudilo, aby sme spozorneli.

Prečo sa máme zobudiť a byť pozornejší? Musíme pamätať na to, že toto zvolanie vyšlo z Ježišovho srdca a z jeho perí vo vrcholnom okamihu jeho života: v okamihu, kedy každá jednotlivosť obsahuje lúče Neba, čo musíme starostlivo brať do úvahy.

Evanjeliové texty sú nasledovné. Začneme od Matúša: „Ježiš však znova zvolal mocným hlasom a vydýchol dušu. A hľa, chrámová opona sa roztrhla vo dvoje odvrchu až dospodku. Zem sa triasla a skaly sa pukali. Otvorili sa hroby a mnohé telá zosnulých svätých vstali z mŕtvych“ (Mt 27, 50 – 52). Marek píše: „Ježiš zvolal mocným hlasom a vydýchol. Chrámová opona sa roztrhla vo dvoje odvrchu až dospodku. Keď stotník, čo stál naproti nemu, videl, ako vykrikoval a skončil, povedal: «Tento človek bol naozaj Boží Syn.»“ (Mk 15, 37 – 39). A nakoniec rozprávanie Lukáša: „Bolo už okolo dvanástej hodiny a nastala tma po celej zemi až do tretej hodiny popoludní. Slnko sa zatmelo, chrámová opona sa roztrhla napoly a Ježiš zvolal mocným hlasom: «Otče, do tvojich rúk porúčam svojho ducha.» Po tých slovách vydýchol. Keď stotník videl, čo sa stalo, oslavoval Boha, hovoriac: «Tento človek bol naozaj spravodlivý.»“ (Lk 23, 44 – 47).

Evanjelista Ján, ktorý ako posledný napísal evanjelium, nám ponúka o jeden prvok navyiac, aby sme prenikli do tajomstva Božieho zvolania a pochopili dojímavý zmysel volania zomierajúceho Ježiša. Ján, stojac pod krížom počul posledné Ježišove slová, ktoré si uchoval v pamäti a odovzdal ich nám: „Keď Ježiš okúsil ocot, povedal: «Je dokonané.» Naklonil hlavu a odovzdal ducha.“ (Jn 19, 30).

Čo je dokonané? Aké dielo bolo zavŕšené? Aký plán bol dokončený? Evanjelista Ján nám ponúka kľúč na pochopenie posledných Ježišových slov. Na začiatku svojho rozprávania o utrpení píše: „Bolo pred veľkonočnými sviatkami. Ježiš vedel, že nadišla jeho hodina odísť z tohto sveta k Otcovi. A pretože miloval svojich, čo boli na svete, miloval ich do krajnosti [do konca, do zavŕšenia]“ (Jn 13, 1). Toto je kľúč na pochopenie tajomstva Ježišovho zvolania.

Ježiš svojím utrpením a smrťou privádza k zavŕšeniu uchvacujúcu zvesť, ktorú by si nikto z nás nemohol a ani sa neodvážil predstaviť. Ide o túto zvesť: Božia všemohúcnosť je všemohúcnosť lásky – je jedine všemohúcnosť lásky. Táto zvesť preniká oblaky a dáva nám zahliadnuť samotné srdce Boha: Boh je láska.

Preto Boh koná jedine s láskou, pretože Boh môže jedine milovať a s nekonečnou láskou vyzýva našu hanebnosť, aby ju zachránil.

A zvolanie? A mocné zvolanie, ktoré vychádza z úst Ukrižovaného? Je to posledná výzva Boha. Je to výzva, ktorá obsahuje toto prenikavé posolstvo plné života: „Dávajte pozor! Boh vás miluje až tak, že sa nechal pribiť na kríž! Dávajte pozor: Boh nemôže urobiť viac! Ak odmietnete lásku, Boh nemá iné argumenty, aby vás presvedčil a zmenil vaše srdce. Ak nepočujete tento hlas Boha, ostáva tragické ticho vášho odmietnutia: so všetkými dôsledkami na vašu zodpovednosť!“

Sme pripravení počúvať mocný hlas Boha?

Kardinál ďalej pokračuje tým, že na začiatku – keď sa Ježiš narodil v Betleheme – to bol len šepot. Keď začal Ježiš verejne účinkovať sa ten šepot dostal na verejnosť. Postupne bolo počuť Boží hlas čoraz silnejšie, až prišlo veľkonočné trojdnie. Pred svojou smrťou, pri poslednej večeri, Ježiš daroval ľudstvu Eucharistiu v atmosfére, ktorá bola poznačená Judášovou zradou a nechápavosťou ostatných apoštolov.

Kto by urobil niečo také? Každý by povedal: títo ľudia (a to sme my všetci) si nič nezaslúžia, o to menej si zaslúžia dar ako je Eucharistia. Čo s ním spravia? Koľko zneuctení spáchajú? Koľko Judášových bozkov sa bude opakovať? Koľko zapretí sa bude množiť? Koľko svätokrádeží bude treba znášať? Stojí to za to dať do ich rúk toto jedinečné tajomstvo lásky?

Pán Ježiš nám tento dar, ktorý je sprítomnením jeho kalvárskej obety, zanechal. A tento dar priniesol počas dejín Cirkvi hojné ovocie v živote veriacich milujúcich Boha.

Svätý Ján Pavol II. napísal s veľkou bážňou: „Moc, ktorú má kňaz nad eucharistickým Kristovým telom, je ta-

jomná a úžasná. Na jej základe sa stáva správcom najväčšieho dobra vykúpenia, pretože ľuďom dáva samého Vykupiteľa. Slávenie Eucharistie je najvznešenejšou a najsvätejšou činnosťou každého kňaza. Už od prvých rokov kňazstva bolo mi slávenie Eucharistie nielen najsvätejšou povinnosťou, ale predovšetkým najhlbšou potrebou duše. „On odporúčal každodenné pristupovanie k Eucharistii aj veriacim. Aká nádherná odpoveď na lásku Boha je vďačné pristupovanie k Eucharistii.“

Cieľom novej evanjelizácie je privádzať ľudí k Eucharistii, ako na to upozorňoval aj Ján Pavol II. Všetky formy novej evanjelizácie, ktoré nesmerujú k Eucharistii, sa ľahko stávajú ľudským dielom, kedy samotný evanjelizátor môže ľahko podľahnúť pokušeniu postaviť do stredu seba samého, svoju túžbu po obdive a rešpekte atď. Kolkokrát sa veriaci stretávajú v rôznych spoločnostiach, aby sa spolu modlili, povzbudili i posilnili vo viere (a tie stretnutia trvajú nielen hodinu), pričom v tom čase je Sv. omša, na ktorej môžu získať omnoho väčšiu silu od Boha prítomného v Eucharistii, a oni o ňu nemajú až taký záujem.

Aj slávenie svätej omše môže byť sprevádzané pokušením zredukovať ju na zážitok spoločenstva, alebo na niečo iné. Toto pokušenie je možné prekonať len ak si dobre uvedomíme, že prítomnosť Zmŕtvychvstalého v Cirkvi nemôžeme zredukovať na čisto mysticko-duchovné alebo spoločenské stretnutie. Božie slovo k nám prehovorí a Eucharistia sa stane znakom prítomnosti Pána, len ak pochopíme, že Cirkev je historickou realitou, ktorej základom je Slovo-Láska, ktoré pokrstených v Eucharistii včleňuje „do dynamiky jeho dávania sa“ – píše Benedikt XVI., pričom nalieha: „Eucharistia nás vtahuje do aktu Ježišovej obety.“ Nejde o to, aby sme si liturgiu prispôbovali, ale aby sme do centra slávenia postavili živú prítomnosť nášho Pána, ktorý hovorí v Písme a je reálne prítomný v eucharistickom chlebe. Eucharistický život má byť skutočným ponorením sa do Božieho slova a Božej prítomnosti v Eucharistii a nie do ľudských slov a do obradu.

Pavol Strauss veľmi hlboko prežíval Kristovu prítomnosť vo svätej omši, na ktorú chodieval každé ráno, aj keď mu to predstavitelia štátnej moci zakazovali. Vo svojej eseji *Eucharistia očami konvertitu* sa niekoľkokrát vracia k problematike ľahostajnosti a nevďačnosti voči Eucharistii. Píše: „A skutočne vidíme od prvopočiatkov až po naše dni nielen tú

istú nezmenenú vieru v Eucharistiu, ale aj tú istú horúcu lásku všetkých ozajstnou vierou prehriatych srdc. A kritériom odklonu od Krista je miera ľahostajnosti k Eucharistii. Eucharistia je večným svetlom v chráme viery, bez ktorého by bola iba vybielenou modlitebňou, náhodnou miestnosťou pre schôdzky veriacich. Kristus, ktorý je pre nás najreálnejšou – ba večnou – skutočnosťou, povedal: «Toto je moje telo» a hovorí denne skrze svojich kňazov a cez naše srdcia. Aj sv. Pavol nás utvrdzuje: «Ježiš Kristus je ten istý včera i dnes i na veky.» A keďže Kristus je pevným stredobodom života i časov, je ním i Eucharistia. Kolká to krásna Božej vravy.“

Pre Straussa bola Eucharistia „krása Božej vravy“. Eucharistia je niekto, kto sa mu prihovára. On počul ten hlas, to silné volanie nekonečnej Božej lásky. A pokračuje: „Svet a všetok život sa krúti okolo bieleho bodu, ktorý je večnosťou.“

V tejto eseji o Eucharistii tiež píše: „Ešte sa srdiečka rozkývajú pri dajakých politických alebo športových udalostiach, ba dakedy rozboleňé smrťou dakoho milého a blízkeho pocítia i malú iskru istoty z večnosti. To ale nepopáli a nezohreje natrvalo.“ Jemu rozpaľoval srdce eucharistický Kristus, čo prezrádzajú aj tieto jeho slová: „Mne, ktorý som sa k týmto poznatkom [o vykúpení] musel prebojovať a dakedy ťažko prehrýzť, ktorý som nemal šťastie vyrásť v ovzduší samozrejmosti kresťanských zásad a v lahodnosti katolíckeho prostredia, zatôneného Božským Srdcom, je často nepochopiteľná ľahostajnosť a vlašnosť mnohých katolíkov k prítomnosti Boha. Bloy spomína kdesi starého žobráka, ktorý dlho sedával v kostoloch a keď vyšiel, v zime či v lete, vždy nosieval klobúk v ruke – z úcty pred prítomnosťou Božou, ktorú si stále uvedomoval. Toto sa zdá hádam príliš horlivým postojom konvertitu; ale Boh nikdy nedostane dosť; konečnosť, ktorou je všetko ľudské, ostáva vždy dlžníkom Nekonečnosti.“

A ešte pridáme tieto jeho slová: „Eucharistia je konvertitovi dvojnásobne drahá, lebo je tým, čo dostáva, keď všetko zanechá. Len keď jej vo svojom srdci dá prístrešie, dostáva stratený domov. Harmónia duše, to je domov; napísala Mária Wasserová. A harmónia v duši, to je v nej prítomný Kristus. Kristus je tak naším domovom. Krv z krvi, telo z tela. Velámen srdc dnes už nezahľuje len srdcia židovského národa, i mnohé kresťanské a katolícke srdcia sa potiahli hustou hmlou odpadu a viny. Kristovo umiera-

nie na Golgote oltárov je čoraz bolestnejšie. Kristova najčistejšia krv steká čoraz väčšmi zabúdaná a nevšimaná úžľabím kalvárijných úbočí sveta.“

Eucharistický Pane, daj nám srdcia vnímavé na tvoj hlas, na tvoj mocný hlas. Daj, aby nás očarila krása tvojej vravy. Daj, aby sme Ťa vždy prijímali s vierou a láskou, a tak sa premieňali v Teba a s Tebou tvorili tvoje mystické telo.

+

Pápež František o Eucharistii: Ježiš používa silné výrazy: „Veru, veru, hovorím vám: Ak nebudete jesť telo Syna Človeka a piť jeho krv, nebudete mať v sebe život“ (Jn 6, 53). Čo to znamená? Že je podstatné pre náš život, aby sme nadviazali životný a osobný vzťah s Ním. Telo a krv. To je eucharistia, nielen krásny obrad, ale naj dôvernejšie, najkonkrétnejšie a najprekvapivejšie spoločenstvo s Bohom, aké si možno predstaviť; spoločenstvo lásky, ktoré je natolko skutočné, že dostáva podobu jedla. Kresťanský život sa zakaždým začína odtiaľto, od tohto stola, kde nás Boh sýti láskou. (...)

Ježiš v evanjeliu dodáva: „...ten, čo mňa je, bude žiť zo mňa“ (Jn 6, 57). Je to ako keby povedal: kto sa sýti eucharistiou, osvojuje si samo zmysľovanie Pána. On je *chlebom lámaným* pre nás, a kto ho dostáva, stáva sa lámaným chlebom, nie je kvasenou pýchou, ale dáva sa druhým, prestáva žiť pre seba, kvôli svojmu úspechu, kvôli tomu niečo mať alebo sa niekým stať, ale žije kvôli Ježišovi a ako Ježiš, čo znamená žiť pre iných. *Žiť pre* je rozoznávajúce znamenie toho, kto je tento Chlieb, je „výrobnou značkou kresťana.“

(Z homílie pápeža Františka v talianskom meste Molietta, 20. 4. 1918; podľa Českej sekcie Vatikánskeho rádia, J. R.)

V eucharistickej Obete sa koncentruje všetka neporušenosť, všetka čistota. Ba treba povedať, že niet nič čistejšieho zo všetkého, čo je človeku prístupné. Áno, Boh je príčina a dôvod každej čistoty.

Všetko veľké, všetko tvorivé, všetko vznešené a kňazské sa s ňou spája. Lebo nielenže tvorca a kňaz musia byť čistí, ale len čistý a ozaj čistý môže byť kňazom a tvorcom.“

(Pavol Strauss)

Pavol Strauss

Eucharistia očami konvertitu

(Úryvky)

Keďže je Kristus ten istý ako v deň vzkriesenia a také sú i ľudské srdcia, môže byť aj ich vzájomný vzťah taký živý ako v časoch apoštolských, v časoch včasného kresťanstva, keď sa ešte Duchom Svätým ježili šstice kňazov, na ktoré položili ruky apoštoli, keď sa ešte golgotská krv sčerstva vyparovala svetom a dušami.

To treba našej dobe a to je možné i pre náš vek. Boh je tak úzase veľký ako vtedy, len v nás, ľuďoch, nemá miesta. My sme malí, naše srdcia sa scvrkli od samého prehrabávania sa v zoschnutom ovädnutom lístí malých záujmov a prehadzovania hodnôt. (79-80)

+ + +

Ki vierie v Boha sa môže dôjsť i čisto rozumovou cestou. K viere eucharistickej treba viac: milosťou vystuženú vieru. Viera v Eucharistiu je najumeleckejším výkonom duše. Lebo Eucharistia je tajomstvom tajomstva Božieho. Vrcholným postojom k nej je zmlknutie duše po výkriku: *Adoro te devote latens deitas! Klaniam sa Ti vrúčne, skryté Božstvo!* (82)

+ + +

Eucharistia je Božie dlátko, ktoré z nás oddlabáva našu náhodnosť, až z nás ostane iba Kristus. Zoblečie nás načisto, aby sme boli ozaj pripravení „obliecť si Krista“.

Naša doba si cení iba materiálne a mocenské „hodnoty“, ba ani tie si neuctí; nie div, však nie sú veľmi úctyhodné. A k tajomstvám sa možno priblížiť len boso, pokorne a s úctou. Tajomstvo je subtilné a plaché ako srnka. (86)

+ + +

Tento zdivený svet žije iba zo závdavku Božej dobroty a trpezlivosti. Eucharistia je filter, ktorým k nám preniká Božstvo. A my sa uráčime ho – podľa predpisu – raz do roka vo veľkonočnom čase prijať. A hotovo. Ešte hádam vo veľké sviatky a dajaké tie nedele sa cez tú omšičku hodinku prešľapuje z nohy na nohu; a tým je vec vybavená. Pane Bože, dostal si svoje a teraz nám daj pokoj, teraz ide obchod alebo šport, alebo politika.

A tu je chyba. Takýmto spôsobom života sa vlastne zabraňuje, aby Kristov život vo svete prekvital. Základom všetkého v živote je človek. Až keď sa človek spojením s Eucharistiou zjednotí s božským princípom tak, ako to charakterizuje sv. Cyril Jeruzalemský, ako keď sa roztopený vosk vleje do iného roztopeného vosku, až keď sa eucharistický Kristus a človek takto navzájom preniknú, až keď nastúpi človek s celou vnútornou oddanosťou cestu zbožštenia, cestu k svojej pôvodnej podobe obrazu Božieho; potom bude možné očakávať i vonkajšie zlepšenie. (87-88)

+ + +

Eucharistia je jedinou možnosťou, ako načierať z plnosti Božieho bytia. Veď ako hovorí sv. Chryzostom, vo chvíli sv. prijímania sa ukutoční také mimoriadne spojenie duše s Kristom, aké bolo medzi človečenstvom Ježišovým a Slovom. Eucharistia je bielym slnkom našej duše, okolo ktorého sa má krútiť nielen planétový systém duševného života, ale i menlivý mesiačik poznania. (88-89)

+ + +

Eucharistia je záchranný pás zhodený z paluby najsvätejšej Trojice, aby sa k nej človek mohol vyšplhať. Veď Boh nemohol dať ľudstvu nič cennejšie ako seba. „*Ecce panis angelorum, factum cibus viatorum*“ (Hľa, anjelský chlieb sa stal pokrmom pútnikov“) sa spieva v eucharistickom hymne. Boh sa nás dotýka, Božiu krv sajeme do seba, Boh z večnej lásky do nás vykrváca. „*Pie pellicane, Jesu Domine, me immundum munde tuo sanguine*“ (Dobrotivý pelikán, Pane Ježišu, mňa nečistého umy svojou krvou“).

Sú tzv. moderní filozofi ako Rousseau, ktorý sa so smiešnou úprimnosťou priznal k svojej vnútornej chatrnosti: Neviem, čo by som urobil, keby som uzrel zázrak, ale myslím, že by som sa skôr zbláznil, než by som zázraku uveril. On sa aspoň priznal. Ale mnohí tzv. kresťania, ktorí sa hlásia ku Kristovi, kým je to výhodné, kým je s tým spojený dajaký ten lacný kocúrkovský humor a kým to nie je riziko, nie sú ďalej vo svojej hlĺbke. Obsah ich viery je taký zdecimovaný, taký zriedený, že stačí len málo pofúknuť, aby i toto najmenšie orosenie ich duše vyschlo načisto. Nositelia duší s takouto kapilárnou vierou, i keď sú svojím postavením alebo zamestnaním vystrčení do popredia spoločenského života, nie sú súcimi svietnikmi pre svetlo Pravdy, lebo už ab ovo sú preň zlými receptormi. A nielen to, že oni sami nesvietia, alebo že nešíria svetlo, ale ho ešte i zacláňajú. (83-84)

Z ohlasov

...Pri počúvaní Literárnej kaviarne na rádiu Lumen v nedeľu 4. 2. 2018 gratulovali jubilantovi Júliusovi Rybákovi k životnému jubileu... Nadväzujem na tenkú niť nášho kontaktu a dovoľujem si popriať Vám k dožitým rokom, aby Vaše vnútro bolo naplnené vďačnosťou...

Moju knižnicu zdobí 10 nádherných kníh, celé dielo Pavla Straussa, ako ste mi boli dali typ na vianočný darček... Môj manžel mi postupne kúpil všetky knihy... Ale teším sa aj z diela Martina Kolejáka „Hľadač pravdy“, kde sa čitateľ môže zoznámiť so Straussom v jednej knihe.

V jednej nahrávke pán kardinál Konec povedal: „Na Slovensku za 40 rokov totality nevyšla ani jedna kniha s náboženskou tematikou.“ O túto duchovnú potravu sa staralo veľa ľudí v zahraničí...

Autor Marian Szczepanowicz si dal námahu a podal o tom správu v knihe „Kuriéri božieho slova“. Zaujímavé, že na Slovensku to nikto nepoložil na papier. Po smrti pána kardinála Korca sa môj manžel podujal na to, aby táto knižka vyšla v slovenčine. Má doma celý archív, z ktorého autor vychádzal pri písaní knihy. Vedel, že si to pán kardinál prijal. Aj keď existuje ešte množstvo tichých kuriérov, predsa aspoň nejaký odkaz pre budúce generácie je zachytený v tejto knihe. Dúfam, že Vás zaujme. Veľa ľudí, ktorí boli zapojení do tejto služby, bolo úprimne potešených...

Bernadeta Javorská rod. Poliaková,
Ivachnová

Julo Rybák: „Láska prišla k nám...“

V závere roka 1917 – práve na prvý sviatok vianočný – malo v rádiu LUMEN (v relácii Literárna kaviareň) odznieť pásmo zostavené z textov Pavla Straussa po názvom „Láska prišla k nám...“. Žiaľbohu, nestalo sa tak: p. Hilda Michalíková, ktorá reláciu pripravovala, náhle ochorela, takže sa plánovaný program nemohol realizovať. Škoda by bola, keby to vzácné strausovské pásmo „uniklo len tak do éteru“. Možno sa nájde rozhlasová stanica, ktorá ho pojme do vianočného programu 2018. Preto ho uverejňujeme na stránkach nášho časopisu.

Pavol Strauss: „Láska prišla k nám...“

Pred dvoma tisícročiami v podobe malého Jezuliatka prišla na Zem Láska... Ako to Pavol Strauss napísal na jednom vianočnom pozdrave, ktorým sa našim poslucháčom chceme hneď v úvode prihovoriť:

„V onú betlehenskú Noc vnikla do skutočnosti sveta vyššia skutočnosť absolútnej Lásky a chcela naveky rozduchať zvyšky pahreby... Nech i Vás naplní jej teplý závan. – Pokoj, ochranu a požehnanie do nového roku vám žela Pavol Strauss s rodinou.“

Keď sa začal črtať horizont nového roku 2000, Pavol Strauss si – 19. augusta 1984 – do zápisníka poznačil:

„Míľovými krokmi sa približuje rok 2000. Ja ho už svojimi ľudskými očami neuvidím. No viem, že každé storočie malo, v obmene dobového rytmu, svojho sv. Augustína a svojho sv. Františka. Raz to bol sv. Ján z Kríža, raz Arský farár, raz sv. Terézia z Avily, raz sv. Tereška. – Aj roku 2000 niekto zaspieva hymnus sv. Františka v dobovej adaptácii. Nebude velebiť slnko a vodu a hviezdy a kvietky, ale možno všetky tajnosti atómu a jeho štruktúry a väzby. Krásu elektrónov a neutrónov, všetky odhalené väzby v biochémií, všetky spektrálne analýzy hviezd a nepredstaviteľnú novoobjavenú štruktúru vesmíru, ale všetko to vyznie ako velebenie diela stvorenia. Viem, že príde ten veľký apologeta nekonečna a Nekonečnosti s primerane vybrúseným mozgom i srdcom. Lebo Láska je podľa Danteho sila, „ktorá hýbe slnkom i hviezdami“.“

Pavol Strauss sa roku 2000 nedožil: umrel 3. júna 1994. – My sme sa onoho roku dožili a Straussov blízky priateľ a obdivovateľ Milan Rúfus musel na

prahu 21. storočia začať báseň „Vianoce v roku jeden“ (2001) slovami: „Nebol to dobrý rok, nech nám Boh odpustí...“

A v závere zopakoval: „Nedobre začalo sa tretie tisícročie...“

Nám, ktorí sme prežili aj Rúfusov odchod, sa žiada k jeho „nedobre začalo...“ pripojiť: „...a ešte horšie pokračuje...“

Veci zašli tak ďaleko, že zodpovedný vatikánsky orgán musí konštatovať, že svet dnes siaha na „najhlbšiu podstatu človeka“, že sme svedkami „mimoriadne vážneho ohrozenia“: „snahy prerobiť samotnú ľudskú prirodzenosť“.

Že máme do činenia „s tým pravým prvotným hriechom“, keď Pokušiteľ slúbil človeku, že „Budete ako Boh“ – a on jeho výzvu prijal: rozhodol sa prirodzenosť ľudskú, aká vyšla zo Stvoriteľových dlaní, nahradiť svojou, svojím umom vyšpekulovanou a vóli Pokušiteľa poslušnou *m o d i f i k á c i o u*...

Ten, komu bolo slúbené, že „Budete ako Boh“, berie veci do svojich rúk – už ani nie „ako Boh“, ale v presvedčení: „ja som Boh!“

K tomu sa nám núkajú slová afrického kardinála Roberta Saraha, ktorý si vo svojej znamenitej knižke „Boh alebo Nič“ nie náhodou spomenul na Nietzscheho výrok: „Boh je mŕtvy. Boh už nevstane! My sme ho zabili!“

A na Nietzscheho pomätenca, volajúceho „Načo sú tieto kostoly, keď sa z nich stali krypty a hroby pre Boha?“ – reaguje kardinál Sarah slovami:

„Keď sa už vystatujeme, že sme Bohu vystrojili pohreb, čo sa tak čudujeme, že sa svet bez neho zmenil na peklo? Hodnoty ako morálka, láska, sloboda, technika, veda – sú bez Boha ničím. Človek môže vytvoriť tie najúžasnejšie diela, ale ak nebude pritom pamätať na Boha, budú to hrady postavené na piesku, domčeky z kariet a pominuteľné chiméry...“

+ + +

– Ale kde ostala Láska, kde ostali kresťania? – pýtame sa Pavla Straussa. – A on nám – nie dnes, ale už v polovici minulého storočia (nenadarmo prorocký duch!) v „Liste budúcnosti“ odpovedá:

„Takémuto stádu patrí nadpis Berdajevovej knihy „O dôstojnosti kresťanstva a nedôstojnosti kresťanov“. Keď Eu-

rópou znel zvon: vraždiť, tak sa vraždilo. Keď kradnúť a zabíjať, kradlo sa a zabíjalo. Bo to raz politický šašo, raz vražedná múmia. Hlavné je, že sa nespomínal Boh a Kristus....

Katolík, ktorý žije bez zásad katolíckej etiky v súkromnom i rodinnom, i verejnom živote, a sviatostným životom a stálym duchovným životom sa nezapája do stálej Božej prítomnosti, aby Božiu prítomnosť zapojil do života, je mŕtvy úd a hrobár vlastnej i celej budúcnosti.

Títo prakresťania sú len pakresťania! A sú väčším problémom v ekonomike spásy než misie u ludožrútov.

Všetko vrie. Boh veľkou varechou mieša nad plameniskom blízkych prítomností veľké chody zajtrajšej hostiny...“

+ + +

V úvode sme citovali Rúfusovu báseň venovanú Vianociam 2001. Vráťme sa ešte o polstoročie dozadu a začítajme sa do príhovoru, s ktorým sa Pavol Strauss obrátil k Slovensku na Nový rok 1951. Vyberáme z neho:

„Nový rok. Stojíme na najužšom mieste tohto storočia. Začína sa jeho druhá polovica.

Tesná brána, ktorou prekračujeme prah ostatných piatich desaťročí tohto tisícročia. Tesná brána všetkých pozemských možností. Všetko sa zdanlivo dovršuje: umenie zahýna do posledných svojich oblastí, veda sa vyčerpáva, vek dozrieva. Všetko sa rúti v posledných závratiach všeobecného úteku, stáva sa hmlistým, odumretým a odosobneným, neskutočným a mlkvým pred úžasnou a tvrdou skutočnosťou a prítomnosťou: Boh sa zrazu všetkému postavil do cesty ako jediná a pevná jestvota a všetko ostatné sa už len v mŕtvolnej zotrvačnosti krúti okolo neho, prach a trosky márneho zhonu a úteku...

Je tu čas, keď sa bude musieť človek konečne tak intenzívne a vážne zaoberať, i v medzinárodnom meradle, milosťou, ako sa zapodieva dielom a cieľom ničenia.

Buď zaplaví svet atómová pohroma, alebo zahrní nad ním záplava milosti. Svet zahynie alebo v dunení atómových výbuchov, alebo sa zachráni v ohni lásky.

Oheň Božej lásky vie byť ničivejšia než všetky atómové hrozby. Ale my sami sme schopní ho ovládať tak ako atómy. Ide o to: zničiť svet láskou. Mnoho z neho neostane. Lebo väčšinou bol formovaný opakom.

Pokoj, dobro a láska sú tri stupne, ktorými sa možno dať previezť tesnou bránou života. Ťažko vyhátať niečo lepšie. To je mozaika nádeje, nádej v človeka a obeť milosti.

Dejiny sú arénou, po ktorej pobehával človek ako zúrivá, skrvavená šelma. No Krotiteľ ju vohnal do klietky, odkiaľ je už len jedna otvorená cesta, a tá vedie úzkou ohnivou bránou do slobody a milosti Božej.

+ + +

„Ide o to: zničiť svet láskou. Mnoho z neho nezostane. Lebo väčšinou bol formovaný opakom.“

Strausove slová nám vnucujú otázku: Čo to znamená: zničiť svet? A kto to vykoná? – Tu je namieste pripomenúť Ježišove slová:

„Veru, veru, hovorím vám: Ak pšeničné zrno nepadne do zeme a neodumrie, ostane samo. Ale ak odumrie, prinesie veľkú úrodu“ (Jn 12, 24).

S tým zázračne súznejú Strausove slová z polovice minulého storočia:

„Veľké veci sa dejú. Závan, bezprostredný závan Božej vôle ide dejinami. Tak vyhlasujú mnohí. Ale veď je to predsa trvalý stav od počiatku sveta.“

No je isté, že nápor Božej vôle je nástojčivejší, jeho tlak intenzívnejší než inokedy. Boh nás chcel k niečomu do viesť, čomu sme sa vzopreli, a teraz nás tlačí do jedného kúta dejín, neodvratne.

Nápor Božej vôle je tvrdý. Chce nás mať čistých a nekompromisne svojich. Preosieva nás drsným úderom dejín. Možno nás pozoblieka donaha. A kto ho potom vyzná, keď bude pozbavený každého hmotného a zemskeho dobra, bude ozaj jeho večným sústom. Nechce nás stoj čo stoj. Chce nás však čistých a oddaných. Spôsob, akým to chce tentoraz docieľiť, je nezvyčajne prísny....“

„Možno nás pozoblieka donaha. A kto ho potom vyzná..., bude ozaj jeho večným sústom...“ –

Závrtné slová, ktoré naznačujú, čo sa má stať so svetom, ktorému je súdené – Strausovými slovami povedané – „prejsť tesnou bránou do nového veku, kde bude všetko iné, všetko pretvorené...“

Ktorému je súdené – ako nám to naznačil iný náš veľduch, Pavol Országh Hviezdoslav v skladbe „Je obrátenie Pavla, významu deň vysokého...“ – „po sveta stálo preobliekani“ – prejsť konečne procesom OBRÁTENIA!

Teda procesom takej KONVERZIE, akou prešli aj svätý Pavol, aj jeho nasledovník Pavol Strauss...

+ + +

Čaká nás ešte odpoveď na otázku „Kto to vykoná?“ – alebo presnejšie: „Kto je vyvolený, poverený, zmocnený to vykonať?“

Tu si zavoláme na pomoc jedného z najvyšších slovanských veľduchov Vladimíra Solovjova, ktorý zomrel iba dvanásť rokov pred Strausovým narodením.

Solovjov dávno – pred 140 rokmi – konštatoval, že keď západná civilizácia dosiahne „úplné a dôsledné odpadnutie prirodzených ľudských síl od božského princípu“ – „spozná svoju neplodnosť..., neschopnosť položiť základy harmonického a regulárneho spoločenského zriadenia“... (Nie je to práve svet, v ktorom žijeme?!)

A po takejto epoche totálneho odvratu od Boha, - pokračuje Solovjov, - bude táto spoločnosť pripravená „znova prijať náboženský princíp, pozitívne zjavenie **naozajstného** náboženstva“.

A v tomto momente nám Vladimír Solovjov pripomenie ZÁKON, ktorý sa budúceho osudu Slovanstva, a teda aj nás, priamo dotýka. Píše:

„...Podľa zákona historickej delby práce jeden a ten istý kultúrny typ, jedny a tie isté národy nemôžu uskutočniť dve svetové idey, splniť dve historické poslanie, a ak západná civilizácia mala za úlohu (...) uskutočniť **negatívny** prechod od náboženskej minulosti k náboženskej budúcnosti, potom položiť základ tejto náboženskej budúcnosti je súdené inej historickej sile.“

A tou silou má byť podľa Solovjova Slovanstvo...

+ + +

- Čím si Slovanstvo zaslúži také vyznačenie? – je prvá otázka skeptického Európana.

Tu by bolo namieste pripomenúť inú Solovjovu tézu, ktorú tak rád opakoval kardinál Tomáš Špidlík: „Každý národ má o sobě svou ideu. – Není pravou ideou národa to, co si národ sám o sobě myslí, ale jaké mínění má o něm od věčnosti Bůh.“

Ale mohli by sme reagovať aj otázkou: - A čím si Slovanstvo zaslúžilo záhadné slová, ktoré Nebeská Matka zverila fatimským pastierikom?... „Rusko sa obráti...“?

Alebo by sme sa mohli pýtať ako prijať slová už spomínaného kardinála Saraha, na aké sme ešte donedávna neboli vôbec zvyknutí – keď v knihe „Boh alebo Nič“ napísal:

„Najzjarivejší príklad toho, ako môžu utíchnuť minulé nezmieriteľné konflikty, predstavuje Ruská pravoslávna cirkev. Po toľkom krutom zaobchádzaní, keď musela čeliť pokusom o totálnu likvidáciu, je dnes stredobodom pozornosti. Na rozdiel od dobre maskovanej ateistickej erózie, ktorá už so sebou odniesla prakticky celú západnú Európu, ruské pravoslávie dokázalo odhaliť nastraženú pascu. Výsledkom je, že Rusko je dnes krajinou, kde Boh a viera majú zaručené dôstojné miesto.“

+ + +

Skôr by sa bolo treba pýtať: čím si Slovanstvo zaslúži taký ťažký ÚDEL, že má na svoje plecia zobrať - Solovjovovými slovami povedané – „Položenie základu novej náboženskej budúcnosti“?

Unesie to Slovanstvo? Prinavrátia Zemi Lásku, ktorá k nám prišla pred dvoma tisícročiami?...

Lebo už všetky cesty úniku pred ňou boli vyprobované, všetky sa končili v slepej uličke – a zostal iba – Strausovými slovami povedané – „zvislý smer – LÁSKA“!

„Život vstúpil do štádia – to sú zasa slová pátra Jozefa Porubčana, slovenského rytiera Lásky – „v ktorom môže pokračovať už **jedine** v Láске. Je to **jediná** nádej zeme, ako bola pre ňu jedinou nádejou živá bunka, čo sa na nej kedysi objavila.“

Aby Slovanstvo mohlo uniesť toto poverenie: pomôcť obrátiť svet, stať sa soľou, kvasom zeme... musí najprv **samo** prejsť onou veľkou premenou, onou Konverziou, o ktorej sme hovorili.

V čom má táto premena spočívať? – Toto poslanstvo Prozreteľnosti celému Slovanstvu tlmočil slovenský „veľduch s veľkým srdcom v páre“ (ako on sám bol označil Tolstého) - Pavol Országh Hviezdoslav, keď v závrtnej skladbe „Slavianstvo, teba sudba stíha...“ napísal:

- Ó, precít, obráť!... poznaj chyby i viny svoje, poklesky: a kajaj sa. – Jak kov sa v ohni tríba, trp, pykaj: hnev až nebeský ťa vyhňou preženie, že stečieš zlatom, štá krištál dúhou svitneš predivne, vyzujúc trosky: sváry brata s bratom, lož, brud, rmut, krivdy, protivne...“

Len keď sa do žilôčky zmladiš,
keď napraviš sa do kosti:
základom pravdu, v láske svoj byt
zriadiš,

hold zložíš spravodlnosti;
keď sudbou štvané, bité Hospodinom
nedarmo prejdeš celú očistu,
lež hnutím mysle každým, každým
činom

sa zblížiš skromne ku Kristu;
keď takto zavrieš všetky rany,
ichž na tele máš, na duši:
**len vtedy môže reč byť o poslaní,
čo na zemi ti prísluší.**

Tu z chaosu jak vstaneš v plnom zdraví,
tvár okráženu slnca jasnotou,
a človečenstvo odeješ v nach slávy
a spasiš teplou dobrotou!

Boh, ktorý dal ti vzrásť tak telom,
na duchu tak ti požehnal,
on iste vtedy za tým bral sa cieľom:
by zaľúbenie v tebe mal,
odhrnúc sudbu, po večnosti métu
ňa vytešeným zrakom sprevádzal...
I neblúď ďalej! Nerob radosť svetu
a Bohu nespôsobilý žiaľ!

+ + +

- Veď áno, áno, Pavol Országh! – ozve sa znova európsky skeptik namyslene.

- Vo Vašich časoch možno aj bola na mieste Vaša viera a dôvera v Slovanstvo, slovanskú vzájomnosť, ale **my – máme – iné – skúsenosti!**

- Keby to len od nás záviselo, možno by ste aj mali pravdu. Posledné slovo však nemáme my, ale ON! On, ktorý povedal: „...bezo mňa nemôžete nič urobiť...“ (Jn 15, 5).

A tak tento múdry Pavol Országh, ktorý „v dlhých nociach dlho premýšľal o tebe, Slavianstvo, náš svete ty!“ – v liste svojmu blízkeho poľskému (!) priateľovi Zawilińskému o Slovanstve svojou formou napísal:

Vedz: - v tebe len, len v tebe spása tvoja, jak tvoja skaza iba z teba je!
Chceš túto znať?

Sluch prilož: čuješ broja
hurt vlastného?... Zrak otvor:
pred ním stoja,
viď, samozhuby trosky, kolaje;
na srdce pravú daj, svit s pravdou spoj a
vpušť v mračný um, a ozvú sa ti hneď:
kľúč záhad máš, máš nehôd odpoveď.

Ty nemiluješ sa: toť, pád tvoj, veru!
Zbor tvojich údov trvá v rozpore
od nepamäti vyháňajúc zmiernu –

Hneď pre Boha sa prieš, hneď pre literu;
tu zas nech brat ti brázdku odorie:
už heglo ťa vbok od poslania smeru,
dom pekľom združdí...

Vrahom k duhu, v smiech...
Ba Kainov tiež úhlavný tvoj hriech!

To skaza tvoja! – Nuž, a tvoja spása
čo? Onej vyznanie a – pokánie,
a náprava: že údy pobratia sa
za ústroj od piat až kde čela krása,
v spráž k práci, na predprseň k obrane...
Buď všetkým po práve, česť jednohlasá!
Len na srdci dlej oboch závažie:
tam lásky prst, čo uzol – rozviaže.

+ + +

Veľkú dobu žijeme. Pripomeňme si ešte raz slová Pavla Straussa: „Všetko vrie. Boh veľkou varechou mieša nad plameniskom blízkych prítomností veľké hody zajtrajšej hostiny.“

Veľká doba. Len aby sme jej boli hodní...

Ako sa Pavol Strauss, tento veľký lekár ľudských tiel i duší, pred 70 rokmi prihovoral na Vianoce k svojim pacientom v nemocnici, tak sa prihovára dnes aj nám.

Ale skôr ako mu dáme slovo – aby sme si náležite mohli uvedomiť, kto sa to chystá k nám prehovoriť (veď vieme, aký osud stíha prorokov vo vlastnom národe!) – si vypočujme, čo o Pavlovi Straussovi povedal jeho veľký súputník Jozef Tóth:

„Pavol Strauss ako starozákonný prorok videl i historické veci a udalosti v ich nadväznosti, spojení v ich príčinnom vzťahu. Jeho konštatácie sa nevzťahovali iba na toto obdobie, v ktorom boli napísané, a na situáciu tesne po II. svetovej vojne, ale majú všeobecnú platnosť. Tak sme to vnímali ako bohoslovci či mladí kňazi a ešte intenzívnejšie ich vnímame dnes, keď sme si ich pravdy overili životom! Čítali sme ich ako výroky prorokov Jeremiáša, Izaiáša či Ezechiela. A celkom oprávnené, veď muž, ktorý to hovorí, je *verus Izraelita!*“

„Strauss nebol snílko, ani primitívny veriaci, Strauss bol nielen charizmatický prognostik, unikátny hlbinný psychológ, lekár, filozof zo školy večnej múdrosti, literát, hudobník, ale hlavne bol **prorokom moderného veku**, ktorý práve týmto komplementárnym videním, úsudkom a asistenciou Ducha Božieho rozložil tu sieť na lov, aby zachytával ľudí pred plodiacimi sa žralokmi v kresťanskej Európe a vo svete!“

A teraz už máte slovo Vy, pán primár Strauss!

„Vianoce, sviatok jednoduchosti a rýdzosti, sviatok najčistejšej radosti.

Prenesme sa v mysli o dvetisíc rokov nazad a do Betlehema. Ani nie v maštali, ale v biednej horskej jaskyni leží dieťaťko na slame, nahé, bezbranné, odkázané celkom na mliečko. Dieťa ako dieťa. A predsa je toto úbožiatko Pán sveta a „všetkých vecí Stvoriteľ“, ktorému sa hodno klaňať i kráľom, i mudrcom v pastierskej prostote a pokore.

Taká radosť skrsla z toho vo vesmíre, že sa anjeli zhrnuli nad týmto požehnaným miestom, aby prespevovali Bohu chválu a ľuďom zjavili večnú radosť nad znova umožnenou spásou.

Svätá noc sa raz i v úradných dejinách ľudstva bude pokladať za najšťastnejšiu chvíľu, aká kedy bola, lebo Boh sa stal detským, aby sa človek mohol stať božským.

Dobrotivosť Boha a jeho láskavosť sa zjavila, aby znášala všetok ľudský údel. Boh sa stal schopným trpieť. A tým sa nám najviac priblížil, i nám všetkým, ktorí žijeme v tiesni ľudského bólu – tu v nemocnici.

Bolest je trňom našej ľudskej podstaty, ktorý sa môže zmierniť iba láskou, a preto sa Jezuliatko vlastne narodilo.

A tak si všetci v tento svätý večer musíme znovu uvedomiť, že len Ježiško, ktorý je Láska, nám pomôže ozaj dobre znášať život; či robíme takú alebo onakú prácu, či máme také alebo onaké postavenie, máme rovnaké srdcia, ktoré rovnako potrebujú lásku.

Naše srdcia sú často nevrle a zanedbané ako maštalky. Ale Jezuliatko je vždy ochotné prísť a narodiť sa v nich.

Naše rozumy nemusia postaviť pre Ježiška paláce, stačia naše vyčistené srdcia. A v tomto zmysle vám želim požehnané sviatky. Aby ste čím častejšie i v budúcom roku slávil Vianoce vo svojom vnútri. Lebo len o lásku ide. Keby sme mali Kristovu lásku, mali by sme i Kristovu moc...

Nech Božie dieťa betlehenského, ktoré je splnením tisícročného očakávania národov, naplní duše vás všetkých radosťou a pokojom!

Vyznanie Františka Miklošku

Pavol Strauss – človek viery

Štefan Šmálik, katolícky kňaz, historik, autor dejín všeobecnej cirkvi „Boží ľud na cestách“ píše o začiatkoch mníšstva v Egypte v 4. storočí. Toto mníšstvo malo veľký kultúrny význam, ale hlavne udržiavalo v cirkvi túžbu po svätosti, po dokonalosti. Duchovenstvo, veriaci, ba aj cisári chodili k mníchom ako na duchovné cvičenia. U každého z veľkých svätcov, cirkevných otcov budúcich generácií, vidno hlboký vplyv egyptských kajúcnikov. Za patriarchu mníchov sa považuje sv. Pavol pustovník (+342). Vyše deväťdesiat rokov žil na púšti v skrytej oáze v modlitbách, pôstoch a samote. Keď ho na konci života navštívil Anton pustovník, prerušil dlhé mlčanie a pýtal sa ho, nie bez záujmu o ľudskú spoločnosť, ktorú opustil ešte pri Déciomovom prenasledovaní: „Dovoľ, aby som sa ťa opýtal, čo sa deje vo svete, kto je dnes cisárom? Či sa ešte nájdú zaslepení, ktorí sa klaňajú démonom?“ Toto stretnutie urobilo na sv. Antona, ktorý už mal tiež za sebou pustovnícky spôsob života, taký hlboký dojem, že zvolal pred svojimi mníchmi: „Beda mne, biednemu hriešnikovi, nie som hoden volať sa mníchom. Videl som Eliáša, videl som Jána na púšti a aby som hovoril podľa pravdy, videl som Pavla v raji!“

Prichádza mi na myseľ tento text Šmálikovej knihy, keď premýšľam o MUDr. Pavlovi Straussovi. Bol lekárom, chirurgom, milujúcim manželom a otcom, ale jeho útočiskom, púšťou bola jeho izba, kam sa celý život uchýľoval, aby premýšľal o Bohu, kresťanstve, cirkvi. Tento jeho náboženský, mníšsky, odriekaný život som najviac postrehol v jeho Margináliách – zápiskoch z rôznych dní a rokov, ktoré si s prestávkami písal celý

život. Začína ich písať 1. januára 1947 vetou, ktorá týmto zápisom dáva vnútorné smerovanie až do konca života: „Deň bez Boha je najboľavejšou púšťou bez noci.“ 24. marca v tom istom roku toto východisko ešte rozširuje: „Je nepodstatné, aká je politická konstelácia, alebo naša pozícia. Význam má iba vzdialenosť stredu Božského Srdca od nášho srdca... Niet úniku, všetko treba riešiť na výslni Boha.“ V tomto videní sa Strauss nebojí prorokovať. 6. apríla 1947 si zapísal: „Socializmus je dieťaťom kapitalizmu... Obom je smrť a vzkriesenie ľahostajné, a preto budú nakoniec zahodené do toho istého koša metafyzických smetí...“

Nemožno sa preto diviť, že Strauss, tento rozhladený európsky vzdelanec začína svoje Marginálie v roku 1948 až v máji. Február 1948, tento kľúčový, dramatický zvrät v našich novodobých dejinách videl zrejme vo svetle svojich predchádzajúcich úvah a vo svojich zápiskoch sa mu osobitne nevenoval. Rovnako chýbajú zápisky z osudových rokov 1968/69. Strauss v časoch komunizmu nereflektoval politické dianie v Československu. Žil vo svojej pustovni, písal o Bohu, cirkvi, Márii, o smrti, bolesti, hriechu, zúfalstve, láske, o sv. Pavlovi, o svätých, umelcoch, vedcoch a toto všetko reflektoval „na výslni Boha“. Ale, ako sa sv. Pavol pustovník po desaťročiach na púšti opýtal „...čo sa deje vo svete, kto je dnes cisárom“ i Pavol Strauss si napríklad 13. októbra 1989 neodpustil túto odbočku, keď píše: „Teraz sa vynárajú v ZSSR zápisky a články z bláznivých stalinských čias... Aj v NDR a u nás vládnu ešte takí starosvetští tupci...“ A 21. novembra 1989: „Už som zažil v našej vlasti niekoľko prevratov. Najnelogickejšia a najodpornejšia bola invázia Varšavskej zmluvy v roku 1968. Od tých čias sa natoľko normalizujeme,

že nič nie je normálne... Po tolkejšej direktívnosti a sterorizovaní už niet pomaly v nijakej situácii normálnych ľudí, ktorí sa nedali aspoň čiastočne zdeformovať a znásilniť, niektorí s menším, iní s väčším odporom. Väčšina národa, aj intelektuálov, zhrbila chrbát a podľa vnútorného nadania, alebo odporu sa adaptovala úradnému tlaku...“

Po novembri 1989, už v slobode, Pavol Strauss pokračuje v tom istom duchovnom putovaní ako za štyridsať rokov komunizmu. Spomína kde tu na svojich krstných rodičov Munkovcov, Janka Silana, Jozefa Kútnika Šmálova, Jozefa Felixu, hovorí o Julovi Rybákovi, Karolovi Strmeňovi, Gažovi Froncovi, Kolakovičovej rodine, ale os jeho premýšľania sú znovu veci života, kontemplované pred tvárou Božou, potom Matka Božia, fatismské zjavenia, sv. Pavol.

Svoje zápisky si Pavol Strauss viedol až do smrti. S blížiacim sa koncom 25. mája 1994 si zaznačil: „Celý život sa krúti okolo Božej lásky...“ 31. mája 1994: „...Vesmírne hodiny sa posúvajú. Nikdy nemeškajú. Keby sa naše srdcia podľa nich riadili na oslavu Božiu.“ 2. júna si zapísal: „...Len neprehlušiť Božiu pravdu. Slovníky na ňu nemáme. Veď je to mimo rozum...“ A v deň svojej smrti, 3. júna 1994 si ešte stihol zaznačiť: „Smrť neovplyvní vesmírny čas.“, čo mu jeho blízky napísali aj na hrob.

Pavol Strauss niesol celý život v sebe príbeh a úžas svojho židovského predchodcu, apoštolu Pavla. Od svojej konverzie, v tichu svojej spoločenskej pustovni, sa usiloval hľadiť na ľudí, udalosti, život, umenie i dejiny pohľadom Božím. Spájala sa v ňom Pavlovska náruživosť pre Krista s mníšskou utiahnutosťou iného svojho menovca, sv. Pavla pustovníka. Pre Pavla Straussa platia slová apoštola Pavla: „...dobrý boj som bojoval, beh som dokončil, vieru som zachoval...“, rovnako ako náš obdiv sv. Pavlovi pustovníkovi: „...videl som Jána na púšti, videl som Pavla (Straussa s jeho životom, dielom i odkazom) v raji.“

Pavol Strauss je jednou z najúžasnejších katolíckych osobností moderného Slovenska, ktoré tak veľmi miloval. Celý svoj život prežíval v prítomnosti Božej a písal a robil všetko preto, aby Slovensko, Európa hľadali a nachádzali pri svojom putovaní vzkrieseného Krista. Veríme, že Pavol Strauss bude raz cirkvou vyzdvihnutý na oltár, ako opravdivý vyznávateľ cirkvi, prorok, trpiteľ a náš vzor.

kreslo pre františka miklošku

Pavol Strauss, židovský konvertita, lekár a spisovateľ si od roku 1947 písal denníkové záznamy. Boli to premýšľania o Bohu, svätcov, umelcoch, o ľudských cnostiach, hriechu, zúfalstve. Po páde komunizmu, v čase narastajúceho nacionalizmu u nás, nachádzame u neho aj myšlienky o národe a Slovensku.

Strauss Slovensko miloval, ale jeho pohľad kolísal medzi nádejou a skepsou, a tak si 9. 2. 1992 zaznamenal: „Kedy môže byť národ šťastný? Keď sa cíti byť slobodný, voľný vo svojom rozbehu, keď má svojich cenných reprezentantov v oblasti rozumu a umenia, keď má pred sebou perspektívu a schopnosť zveladiť plody ducha...“ Už o šesť dní ale píše: „Naša slovenská tragédia: že i na veľkých postoch sú neraz len malí ľudia. A tak pritom potrebujeme výrazné osobnosti...“ A 7. 3. 1992 pokračuje: „Slováci sú národ básnikov, lebo je v nich imanentná túžba po absolútne, i keď decentná a skrytá. Ale je tu, od ľudovej piesne po hymny a žalmy, skrytá v rôznych for-

mách. Čudné, že taký duševne citlivý národ je schopný byť – aspoň verbálne – agresívny a surový.“

Prvého mája 1993 si Pavol zapísal: „Dôležitejšie mi je Slovensko. Či visí svet na tenkej nitke na Slovensku, alebo Slovensko na svete? Budem rád, keď to tak bude. Raz určite. Tu je toľko duchovných pozitív, že sa na to pride.“ Ale 18. 11. 1993 v jeho zápiskoch čítame: „Zdá sa, že ani situácia Slovenska nie je veľmi radostná. Všetci politickí vedúci sú hrozni diletanti. Slovensko potrebuje totálnu obnovu.“

Andrej Sládkovič napísal: „Nehaňte ľud môj, ústa nečistí! Múdrostvo jeho vykúpení ste a ešte raz vás vykúpil!“ Rovnako Ján Pavol II. v roku 1996 hovoril o osobitnej úlohe Slovákov pri budovaní Európy tretieho tisícročia. Len nejak to stále nato nevyzerá. Potrebujeme Straussovu prorockú skepsu a Slovensko potrebuje totálnu obnovu.

Mladí ľudia nám to v marci 2018 znovu pripomenuli. ●

.smutná anekdota tomasa janovica

Krajinka. Do zadku lezieme vynaVliezavo.

Akú prítomnosť žijeme, akú budúcnosť zasievame...

„... ak Pán nestavia dom, márne sa namáhajú tí, čo ho stavajú.“ (Ž 127, 1)

Milan Rúfus: V päťdesiatych rokoch bol optimizmus školopovinný. Ba ešte viac – bol všeobecnou daňovou povinnosťou voči dobe, ktorá sa štylizovala ako úsvit dejín. A na úsvite treba byť veselý, keďže aj to vtáctvo najhlasnejšie spieva na svitaní. Lenže v čase mojej prvej knižky som ja už videl pod kožu. A z toho, čo som videl, mi do spevu nebolo. Postavilo ma to pred nevyhnutnosťou Voľby: alebo pravda skutočnosti, ktorá je pravdou básne – alebo dobová autoštylizácia. Volil som to prvé. I bol som penalizovaný za neplnenie daňovej povinnosti voči dobe...

A dnes? Parafrazujúc vašu otázku môžem s dobrým svedomím povedať, že tichá radosť človeka z prostého bytia je ohrozovaná aj dnes. Nepatrím k donchuanom politických prevratov, ktorí si často mylija kulisu s príbehom. Zmena kulisy totiž neznačí zmenu príbehu: ten, ak sa mení, mení sa oveľa pomalšie. Ako som už naznačil, obidvaja patríme do generácie, ktorá sa v epoche raz už sklamała a druhý raz bude pozorne zvažovať, komu a čomu podpisuje svoj bianko šek. Človekova tichá radosť z prostého bytia je ohrozovaná na tisícero iných spôsobov, než boli tie totalitné. Redukcia etiky na politický systém, u nás taká obľúbená, nemá potrebnú hĺbku a zdráha sa priznať, že semienko dejov neklíči mimo nás, ale v nás. Preto aj rýchlovýroba anjelov z nevhodného materiálu, taká symptomatická pre čas, ktorý žijeme, je zväčša súčasťou trvalej spoločenskej hry, nie ťahom za pravdou. A zas len lomozia slová, slová, slová....

Pavol Országh Hviezdoslav:

A potom heslá – čo ich pláva dnes vo vzduchu?! Ani mušlíc podvečer za leta, že sa ledva ohrnieš –

či vlastne: ani cestou tehďajšou kúdolu prachu, vetra fúknutím, či keď ňou trieli záprah naboba. Tak naša doba zná sa v prášení, záporom rýpuc v základ budovy; tak nové smery mocú pásma riad, že stezky neznáš, ani prťky len, za akou tražia ovce k salašu...

A kúdol trvá hrozný, koloce po svete čadu-smudu záplavou a búri-zúri duchov zmetenie; no nebaďať, že by zrnkom padlo čo do pôdy zdravým, hodným životu...

Pavol Strauss: Pravda, život človeka devätnásteho a dvadsiateho storočia je jediná apokalyptická konvulzia, jediný veľký krč, gesto odporu voči vykúpeniu, pričom sa hľadá vykúpenie formou spoločenskou alebo politickou. Hľadá sa. I Nietzsche hľadal. A táto túžba, táto dionýzovská túžba človeka po novom, lepšom poriadku a zriadení je zárukou, že raz dôjde cieľa. Už mnoho je mať cieľ – i keď len časový. Nedokázateľné nie je neskutočným. A i keď je všetko nadčasové, príde čas, keď sa zharmonizujú zacieľenia do dobra časovo relatívneho a nadčasovo absolútneho.

Každých pár desaťročí alebo storočí sa rúcajú a zrútiť modly dočasných zriadení a časových hodnôt, aby sa nahradili inými a lepšími. Dionýzovský pud prechádzajúc kadejakými metamorfózami sa zavše vzkriesi v novej podobe. A veľkosť ľudských túžob kliesnená mnohou ľudskou veľkosťou kreslí stopu dejín. Z tvorivých samôt veľkých srdc a duchov vzbĺknu veľké myšlienkové a po nich hmotné a spoločenské prerody. Myšlienky sú také skutočné, že sa časom zmaterializujú.

Vladimír Solovjov: ...Tento úpadok kresťanskej idey sa neobmedzoval výlučne na germánske krajiny, v ktorých zvíťazil protestantizmus. Hoci v latinskej, románskej časti Európy náboženské hnutie reformácie nemalo úspech, predsa praktický dôsledok tohto hnutia – všeobecná sekularizácia, čiže oddelenie všetkých sfér ľudskej činnosti – politiky a administratívy, vedy a školy, umenia a verejného života – od náboženstva a cirkvi, táto všeobecná sekularizácia sa rozšírila aj na latinskú Európu. Vo svojich vládnucich triedach sa aj románske krajiny podľa príkladu germánskych krajín zriekli teokracickej idey. Bolo by možné zúfať nad osudom kresťanstva, keby sa v rezerve svetových dejín neskrývali ešte svieže sily – sily slovanských národov.

Pavol Strauss: Počnúc Petrovou trojnásobnou apostázou, valili sa na neho (na Krista) obrazy zrady a zvrhlosti a kadejaká špina.

Videl tenučký náter kresťanstva nad pohanským svetom ešte po stáročiach zintenzívnený, videl, ako tento slabý ná-

nos ľahko praskal. Videl, že sa mu zdá významné len to, čo sa vidí. A z toho sa vzmáhala vláda hmoty a záujmu nad srdcami – a nielen nad laickými. Nekonečné zásluhy prameniace z jeho nekonečného utrpenia tiekli bočným korytom nezájmu. A srdcia schli. A duše vädli. A nik to nezbadal pod čoraz skvelejším povrchom civilizácie.

Duchovný život sa scvrkával. Zavše sa z neho odlomil kus a zahodil sa do zaprášených priechodov zabudnutia. O to sa zaslúžili aj plytkí kňazi. Život si spohodlili, izby sa zapľňali vankúšikmi a dečkami, kuchyňa sa pestrila, posteľe mäčkili, klakadlá sa vatovali. Okrem omše nebolo na nič, na nič duchovného času. (...)

Laici – i nekresťanskí – sa líšili iba tým, že svoju hriešnosť nezahaľovali.

Neláska kvitla všade a burina nenávisťi a pomstychtivosti prerástla všetky city a styky.

Živý Kristus sa scvrkol do atomárnych citových a ideových oblastí. Len v málokterých naozaj životne rezonoval. (Človek pre nikoho, s. 131-132)

Ján Pavol II.: Je zrejme, že terajší hospodársky poriadok i sama civilizácia podliehajú nejakej základnej chybe, alebo skôr súhrnu chýb a mylnému usporiadaniu vecí, takže ľudská rodina sa nemôže z týchto neblahých okolností vymaniť.

Pavol Strauss: Socializmus je dieťaťom kapitalizmu. (...) Obom je smrť a vzkriesenie ľahostajné, a preto budú nakoniec zahodené do toho istého koša metafyzických smetí. Žiť bude len to, čo nechce len žiť. (6. 4. 1947)

Pápež František: Stačí sa... úprimne pozrieť na realitu, aby sme zistili, že náš spoločný domov veľmi chátra. Nádej nás pozýva uznať, že vždy existuje východisko; že vždy môžeme zmeniť kurz a že vždy môžeme urobiť niečo na riešenie problémov. Zdá sa však, že sa objavujú určité príznaky bodu zlomu z dôvodu veľkej rýchlosti zmien a úpadku, ktoré sa prejavujú v oblastných prírodných katastrofách a spoločenských či finančných krízach, keďže problémy sveta nemožno analyzovať ani vysvetliť izolovane. Existujú oblasti, ktoré sú už obzvlášť

ohrozené a bez ohľadu na katastrofické predpovede je isté, že **súčasný svetový systém je neudržateľný z rozličných hľadísk** (podč. J. R.), pretože sme prestali myslieť na ciele ľudského konania: *Ak sa rozhlíadneme po regiónoch našej planéty, zistíme, že ľudstvo sklamlalo Božie očakávanie.*“ (Laudato si' s. 39)

Kardinál Gerhard Müller: Problém sa netýka iba Nemecka. Celá Európa prežíva proces forsírovaného odkresťančovania, ktorý ďaleko presahuje jednoduchú sekularizáciu. Ide o odkresťančovanie celého antropologického základu. Človek je definovaný striktno bez Boha a bez transcendentnosti. Elementy žitej viery a ľudovej zbožnosti sa zrútili. (Viera a život, 2018 č. 2, s. 88).

Milan Rúfus: (Otázka: *Akú prítomnosť ľudstvo vlastne žije a semeno akej budúcnosti si vedomky či nevedomky zasieva?*)

Nie som prognostik. Ale ako som už povedal, som príslušníkom generácie, ktorá po vlastných skúsenostiach bude už do konca života zvažovať... „komu dá svoju nehu“. – Zosypali sa okolo nás i na nás veci a deje, voči ktorým s nimi porovnávaná totalita občas – ako ste povedali – vyzerá ako idyla. Čo sme to vlastne dostali do osudu? Je to dar? Je to danajský dar? Nemám pritom na mysli iba toto podtatranské spoločenstvo. Svet je stále menší a zlo si je v ňom nepretržitým susedom. Isteže, aj dobro by si mohlo byť susedom. Ale akú mu dávame šancu? A máme na to my? S akým to duchovným venom sme vstúpili do nového času? Boli sme už vtedy takí pažraví, netolerantní a neuroticky zlí? A všetko to len ako stoka bolo prikryté ťažkým poklopom moci? A keď dejiny ten poklop otvorili - až potom vyrazil spod neho zápch: fuj, mamó, človečina smrdí?!

Nechcem to vidieť čierne ani u nás, ani inde na svete. Nechcem byť ušomraným starcom, ktorý klebetí na svoju dobu, pretože jej už nerozumie. Ale nemôžem ani zapierať vlastné pocity. Všetko mi to pripomína akési záľudné sviatanie. Akoby jedna civilizácia, ku ktorej náležime, už stratila svoj mýtus, utopila ho v mori šialeného konzumu, pri ktorom práve to, čo drží dobu ekonomicky, ju vyzlieka zároveň až na zvieracu srst', redukujúc ľudskú bytosť v nej na exploatovaný systém pudov. Ešte predostiera svetu vábivé a sľubne vyzerajúce projekty, avšak nemá ich obal čím zaplniť, sama je totiž vyprázdnená. Podpisujem

sa teda ako súhlasiaci čitateľ pod básň V. Turčányho z jeho najnovšej knihy. Básň, v ktorej sa ako refrén opakuje výrok Pavla II. z jeho veľkopiatočnej kázne. „*Questo mondo mal cammina*“. Tento svet kráča zlou cestou.

Pavol Strauss: Výhovorka na tempo dnešných čias je jalová, lebo duševné pochody dnešného človeka ani základy ľudského srdca nie sú iné ako pred tisíc a dvetisíc rokmi. Len si treba večné túžby svojho vnútra uviesť do súladu s nadsťavbou menlivej kultúry a civilizácie a nezapredať večné hodnoty za malé záujmy. Lebo človek môže byť vedcom alebo technikom, alebo robotníkom, alebo umelcom, alebo čímkoľvek a môže byť pritom veriacim. Lebo úcta k Bohu je základom úcty k človeku. Ak nie je človek zakotvený v nadprirodzenom svete, ozaj nie je hoden úcty. Ak nevidí človek v človekovi obraz Boha, odštiepok večnosti, a ak ho hodnotí iba podľa jeho daností fyziologických a hodnoty pracovnej, zvrhá sa postoj človeka k blížnemu podľa mravného programu džungle, ako nás najlepšie poučilo naše storočie.

Pavol Strauss: Dnes je jasné, že sú vo svete služobníci Kristovi a diabli. Toto delidlo nie je politické, ale duchovné a etické. Preto vidíme, že jesto proticirkev, diabla cirkev, so všetkými vonkajšími i vnútornými atribútmi Cirkvi Kristovej, len s obráteným predznamenaním. (10. 8. 1950)

Jozef Porubčan: Ľudia si už všeličo mysleli, že ich to spraví šťastnými, ale zatiaľ vždy sklamaní zistili, že to nebolo ono. Možno budú opakovať ešte mnoho márných pokusov, kým niekto nevysloví otázku, či by to ohrdnuté, zanedbané a ignorované Evanjelium predsa len nebolo riešením.“

Pavol Strauss: Trpíme, všetci trpíme saharskou pálavou a bezvýslednou slobodou, ba, ohlupujúcou slobodou, rozumej slobodou kšeftárskou. (V liste z 12. 8. 1991)

Peter Weinciller: (Na otázku: *Čo môže dnes svetu dávať Slovensko najviac?*) Toto je veľmi pekná otázka. Je to zvláštny paradox. Čím viac cestujete, tým viac si začínate vážiť svoje korene a svoju kultúru. Azda najviac som si tento fakt uvedomil počas svojho takmer dvojročného pobytu v Ríme, ktoré je vysoko kozmopolitným mestom, kde som mal každý deň možnosť debatovať s ľuďmi

a vnímať rozličné národy, kultúry a ich prejavy. (...) V tomto kontexte si zrazu uvedomíte, že my – Slováci máme obrovské kultúrne, duchovné dedičstvo, bohatstvo tradícií, že sme v podstate jeden veľmi silne kultúrny, seriózný a dokonca i vzdelaný národ. (...) Boli momenty, keď som bol veľmi hrdý na to, že som Slovák. V tomto kontexte tiež začnete vnímať, čo je to byť Slovan. Podobnosť a previazanosť slovanských kultúr je v cudzej krajine zjavná. Už len napr. podľa črt tváre ste vedeli rozpoznať, že tento človek pochádza z krajiny, ktorá má slovanské korene. Táto zahraničná skúsenosť... ma vždy nabáda k väčšej suverénosti a sebedovetmiu. My – Slováci máme čo do Európy priniesť a nemusíme sa hanbiť. Naše bohaté vnútro a hlboký vzťah k hodnotám ducha môžu byť ešte pre Európu prínosom.

Pavol Strauss: Posledným z posledných slohov v umení nášho storočia bola tzv. „nová vecnosť“. Ak je slovo zvýraznením ducha doby, tak sa týmto slohom dokumentovalo už vo voľbe názvu, že je zbavený všetkého vzletu, všetkej vzpruhy, všetkej vrúcnosti. Tým, že tento sloh vôbec nebol slohom, lebo veď slohom nemôže byť neslohovosť, keďže teda sloh, ktorý chcel vyjadriť ducha, nebol vôbec slohom, možno i ducha tejto doby označiť skôr za **neducha a neduh**. A táto choroba šarapatí i v tábore kresťanskom, katolíckom. Chybuje intenzita a zápal srdca za ozaj veľkú, za Božiu vec. (85)

Jozef Porubčan: Daj, Bože, mať vždy dosť ochoty a odvahy pozrieť sa pravde rovno do očí a dosť pokory pýtať sa: Kto si ty, čo ku mne hovoríš?! Neodvolávať sa na „dnešnú dobu“: Naša doba je iná... taká je doba... dnes to tak nejde!

Či azda to, že žijeme v dnešnej dobe, má by dôvodom na premárnenie života?... Má to byť argument, že sa treba nechať unášať kalnými vodami, ktoré nikam netečú, iba ak do nejakej nezmyselnej mláky?...Má byť azda život v dnešnej dobe argumentom, že sa zo života stráca, čo je čisté a pravdivé?

Práve to, že žijeme na súčasnom vrchole dejín, nás zaväzuje dôslednejšie objavovať správnu mieru a náplň toho, čo je v nás ľudské, a tým aj skutočne žiť. Pavol to neskôr nazve „dozrievaním plnej ľudskosti podľa miery Ježiša Krista“. (Skutky apoštolov . Svedectvo o pravde VII. , s. 70)

Pavol Strauss: Človek pre nikoho (G-Ateliér, 2018)

Editorická poznámka

Vydanie obsahuje reflexívnu atobiografiu Pavla Straussa, ktorá vznikla v roku 1989 a knižne vyšla vo vydavateľstve DAKA roku 2000. Naše vydanie preberá edíciu diela z 3. zväzku Zobraných literárnych a mysliteľských diel Pavla Straussa „Rekviem za neumieranie“ (Prešov. VMV, 2009, s. 345-526), ktorá plne rešpektovala pôvodné prvé vydanie i autorov osobitý štýl (texty sa upravovali zväčša len gramaticky). Nové vydanie tohto diela, ako druhého titulu edície „Výber z diela Pavla Straussa“ bolo možné predovšetkým vďaka láskavosti jeho synov MUDr. Pavla Straussa, SCc., MUDr. Jozefa Straussa, a editora súborného vydania jeho diel prof. Júliusa Pašteku, DrSc.

Milan Rúfus:

Po prečítaní Straussovho „Človeka pre nikoho“:

Čas a okolnosti, za akých vznikla táto autobiografia Pavla Straussa, je naznačený už samotným názvom **Človek pre nikoho**. Znie to trpkoko ako prirodzená reakcia autora na čas, v ktorom „nesmel“. Nesmel verejne prehovoriť a on sa pri svojej vnútornej konštelácii cítil ako „kňaz, ktorého nepustili na kazateľnicu“. Odtiaľ pochádza trpkostá príchut' názvu Straussových spomienok.

Priniesol mi ich svojho času bez reálnej nádeje, že by som ja mohol veci zmeniť. Iba chcel, aby ho aspoň ktosi počul, evidoval jeho nekaždodenné osudy. Trpkosť naznačená názvom však v rukopise nepokračuje a Straussov obraz času je pokojný, objektívny. Len čas bol nepokojný a neobjektívny vo vzťahu k autorovi. Ale pre toho, kto už vtedy mal svoje pevné centrum securitatis, nepokoj času nebol ničím, čo by mu zastrelilo zrak a zahmlilo jeho videnie. A tak sa rukopis číta ako pokojná, inteligentná výpoveď o človekovi v prúde nepokojného času.

Slovenská literatúra neoplýva prebytkom takýchto pamätí. Hoci práve takéto pamäti pomáhajú vytvárať kultúrne milieum a udržiavať jeho kontinuitu. Bez takejto kontinuity sa každý literárny debutant cíti ako prvý človek na svete.

Je teda dobre, že rukopis konečne dostal podobu vytlačenej knihy. Je to satisfakciou nielen pre jej už mŕtveho autora, ale aj pre nás, ešte živých.

P. O. Hviezdoslav

Návšteva a domased

(Za Hviezdoslavom prišiel návštevník - s presvedčením, že ho musí vytrhnúť z toho neustáleho nočného písania a zobrať ho zabaviť sa so známou partiou do vechy... Keď sa mu to nijako nedarilo, nakoniec mu drzo povedal:

*Tak hnevaj sa či nenahnevaj,
keď poviem ti aj: nie že mních
var', filister, lež - **odľud si!***

Načo Hviezdoslav - za všetkých „odľudov“ - reagoval:

*Nech! - **Na odľudoch stojí svet.***

Tí základom sú jeho stavu

*v zaznanom kúte hlbokom,
piliermi ojedinelými,
na ktorých tyčí, ani kvet
na štíhlom stonku, vozvých hlavu:
kým iné vnútri náčiním i
blyskotkou hlivie, pred okom
sa rozťahujúc na obrazy -;
sta spoločnosť sa dvermi vrázi
či vytrča sa oblokom...*

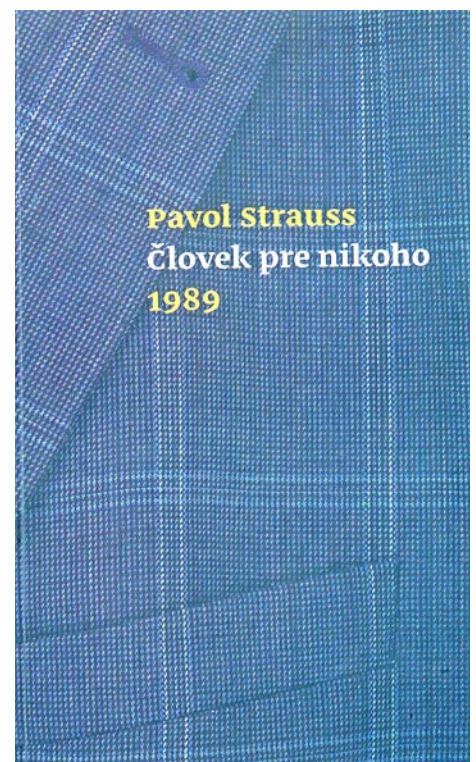
***Sú koreňami toho stromu,
čo vývoj ľudstva znamená;***

*pod kôrou sebazaprenia
zaryté, ako spruhy-páky
staď rozširujú v povedomiu
kmen jeho miazgou-živickou,
by zmohutnel i nad pohromu,
si k tóni privil i jej mraky -
novými venčia výhonkami
mu temä, skrane znov a znov,
v plášť obrody ho halia zlatý:
kým listie hrá sa s vetierkami
a čosikamsi ulicou
sa sveta rozpráchna a stratí...*

***Sú oným kvasom bezmenným,
čo podvih, vzrast, duh v úlohu má;
úžitku soľou, korením...***

*Ó, samotára tichá дума
je sféra tá, kde viaže sa
myšlienka z divnej tvorčej látky!
jak hmlisté rodičky-matky
si majú nočné nebesá*

*tam u cesty či rieky mlieka,
nímž každá potom svoj plod pleká,
až hviezdou pustí na kryla
ho v priestranstvo, v púšť okršleka,
kde posiaľ svetla, tvora niet -
Podobne, jak sa zrodila
myšlienka z dumy samotára,
ním odchovaná dá sa v let
kol pozemského do chotára,
a prázdeň kde, smrť zavládla, tma:
jas, život vnáša do neho
a učí - teší - žehná, kára: -
tak Zjavením je tamto z Patma,
tu arcidielom Danteho -
stred Koprníkov - Tiziana
Assunta - berla Korzikána...
To dobro, po ňomž prez veky
nadarmo mrela ľudská túha
z bied vylovené veľrieky;
to zlato pravdy z trosky vied,
z šmúh vyčarená krásy dúha...
... **Hej, na odľudoch stojí svet
či skorej ide, kráča vopred!**
Tí iní, veční kompani,
tí všadeboli, všetečníci,
jak samopašní zurvalci
dosť usilujú sa mu zopret'
v púť valkajúc mu balvany,
po lievči habúc - po klanici - ;
však odľud pohne kárami,
i musejú tiež...*

Človek pre nikoho

(Nech sa nám autor sám predstaví; úryvky)

Od začiatku do konca, aspoň doterajšieho, je to život človeka pre nikoho. Spomínam si na Chestertonovu charakteristiku: „Človek, ktorý sa tučným zdá chudý a chudým tučný, bude asi normálny.“ (167)

Áno, všetko, čo sa napíše, je autobiografia. I vedecká práca odhaľuje typ myslenia autora. Ale vo všetkom písaní si konštruujeme i súd nad sebou. A ako na všetkých súdnych pojednávaní: sú takí obžalovaní, ktorí sa priznajú k previneniam, k spáchanému zlu a slabo sa bránia. Iní sa zabaľujú do zdanlivo dobrých úmyslov. Iní spáchané vydávajú za omyl, za nezmyselné zlo. A sú i takí, ktorí vinia každého a všetky okolnosti, len nie seba. Zriedkaví sú takí, čo sú plní autoakuzácie. A vďaka prijímajú trest, v akejkoľvek forme, na odčinenie spáchaného zla, na zadostučinenie spravodlivosti. (74-75)

Po všetkých mladistvých rozletoch sme došli do terajšej doby, roku 1979, do ktorej sme premietli všetky ideály. A kvintesenciou dneška je všeobecná nedôvera. Situácia plná obáv a strachov, nik nie je si ničím istý, od funkcionárov v sedle až po posledného sekundára. Každý sa o niečo bojí, od dobového dobrobytu technokratickej spoločnosti po ostatnú skyvu chleba. Každý môže v každu chvíľu prísť – aj o hlavu.

To by bol klad tejto doby a obrat k vyšším hodnotám, ale vo všeobecnosti sa záujem väčšiny ľudí scvrkol na osobný a rodinný dobrobyt a tak každý na všetko pristane.

I tieto písanky sú vo svetle terajšej edičnej praxe u nás iluzórne. Lebo oficiálne nejde o to, čo ktorý diferencovaný duch vyprodukuje, ale čo by mal vyprodukovať.

A poriadne veci sa rodia len zo smelosti úprimnosti. Všetko, čo ľudský duch oživí svojím dotykem, je hodné pozornosti. A preto je na tejto dobe neodpušiteľné, že nám stláčajú hrdlo, aby len hlt prešiel, ale slovo aby sa zadrhlo nevypovedané. U nás sa najväčšmi odmeňuje nečinnosť. Zdá sa, že aj v kultúrnej a s ňou spojennej etickej oblasti sa najväčšmi cení – vákuum. (77)

Mnoho semien bolo vložených do zeme a zomreli a vyrástli z nich rastliny a stromy. Mnoho ľudí bolo zasiatych do tohto sveta a vyrástli z nich

duchovné fenomény, obludy i priemerní duchovia. Ale svet sa udržal. Bez rastlín a ľudí by sa udušil v prázdnote. Ale duchovná pôda skyprená samotou priniesla najväčší úžitok. Samota ako živná pôda najlepšieho rastu tvorivosti.

Samota nie ako morálne a duchovné vzduchoprázdno, lež ako koncentrácia sľubných síl, ktorá však nečnie do neohraničených vidín hmotných rajov. (88)

Ale sú aj iné organizované zabúdania, ako kedysi sprisahanie mlčania Léona Bloya. A sú ešte inšie, ešte účinnejšie. Zabúda sa na literátov pomocou čiernych listín.

A tak ako sa uverí lži, keď sa dvadsaťkrát vyhlási za pravdu, podľa receptu Josepha Goebbelsa, tak sa zabudne, keď vyrastie nová generácia inteligentov, väčšinou bez inteligencie, na generáciu starších mysliteľov a spisovateľov, ak sa za dvadsať rokov neobjaví ich meno na novej knihe.

Sú životy, ktorých interpunkcie sú s modifikáciami bolesti a príkoria, za stavov stenčenia životných súvisov, v časoch ohrozenia, deprimácie a samoty a opustenosti volajúcej do kozmu.

Zachránení príštipkami ľudskej dobroty vyplávame na povrch životodarného vzduchu lásky, aby sme sa zasa ponorili do zadušajúceho prívalu temných prúdov a vražedných vln neznáma, aby nás zasa niektorých vyhodilo na nehostinné bralá a brehy súše, kde sa len v námahe dá vegetovať s životným minimom citu a dobra. (173)

Akým za slovenského štátu som bol židobolševikom, z kádrových spisov som sa dozvedel, že som klérofašistický bandita. A pritom mi nebolo nič cudzejšie ako všetko temno, ktoré je okolo všetkých zriadení, kde praxou ideológie je sprosté, neodôvodnené a primitívne násilie.

Tak sa klenú viditeľné časti životov nad úzadím neznámeho riadenia. A je vari ľahostajné, čo zažiješ. Ide o to, ako na všetko reaguješ. A či sa cítiš zaradený do vyššej ekonomiky spásy, či aj v tých negatívach, v tých príkoriach netušíš istú výkupnú hodnotu. Veď keď jedni plačú, iní sa môžu tešiť. A obrátene. (176)

Mňa nezaujímajú veci a skutky, len Mich duševný tieň. Mňa nezaujímajú stretnutia, len ich duševné echo. Ich lomený tvar v oblasti myšlienky. Ani chodca nevzrušuje terén, po ktorom kráča, ale atmosféra, do ktorej ho halí príroda. Hudobníka nezaujímá, či je orchester vo fraku, ale svet vzruchov, ktoré je schopný interpretovať.

Veď vec nás nezmení, stretnutie len sčeri hladinu nášho vedomia a cítenia. A ja sa chcem dostať do podsvetia bytia, do úrovne vzťahov s hlbšími vrstvami vnímania, kde sa stávame len médiom, prienikom vplyvov, vibrácií a žiarení toho veľkého a skutočného životného prostredia, v ktorom sme práškom bez podstatnej ingerencie. Kde sme zasadení ako odštiepok viditeľného života.

A napriek tomu je vítaná každá cesta, čo síce vedie i cez nás, ale je veľkou oživujúcou vlnou elementu, ktorý s nami možno ráta, ktorý nás unáša, ale iba vyvoleným sa šťastie odhaľuje. (44)

I konštruktér myšlienok je vždy akýsi plánovač budúcnosti. A jeho práca ako práca každého konštruktéra môže sa ujať vo verejnom živote, a môže zapadnúť v jeho písacom stole, alebo sa ocitne v papierovom koši organizátorov prítomnosti. Už kadejaké podarené konštrukcie a výpočty sa nerealizovali a zapadli, a koľké kvalitnejšie, a nevyplávali na povrch života.

Myšlienkové a literárne potratárstvo už zmárnilo veľa a je s dychtivým pohľadom schytné ešte viac nepustiť do života. Čo my vieme, koľko géniov z tých stodvadsaťtisíc ročných potratov skončilo nenarodených! A koľko pekných a nenarodených predstáv, myšlienok a ideových kombinácií sa udušilo v hlavách a šuplíkoch nadaných ľudí v beznádeji, v ich chronickej otrave bezperspektívnosti a ustavičnej hustnúcej hmle zneviditeľnenia! (184)

Viem, že toto všetko je veľmi nepodstatné a nemá väčší význam, ako keď sa mravček namáha zaniest kúsok potravy do mraveniska. Pred pohľadom vesmíru to nemá väčšiu hodnotu. Iba ak sa to predsa raz podobnému kozmickému mravčekovi dostane do rúk a ten príde na to, že všetko úsilie má so svojim určením finality zmysel v nekonečnej láske ku všetkému stvorenému. Ako odblesk lásky vo svojom jestvovaní a vo svojej možnosti byť zrkadlom lásky.

Veď svet pustne len pre stratu tohto uvedomenia. I keď sme vo všetkom len kozmické sisyfovské mravce, stojí za to.

Pri bližšom pohľade sa javí vo všetkom trinitárny princíp, čo aj sa to ponáša na princíp dialektiky.

A tak i v tomto mravčom živote sú tri stĺpy, na ktorých sa kolíše: slovo, inkorporované v myšlienke, medicína so subsumáciou lásky a hudba ako prejav najčistejšej cesty ducha krásy. (98-99)

Človek sa po istých prestávkach stretá so známymi a vidí, ako na nich hľadá čas. Sú slabí a krehkí, vidieť na nich iba jemné dýchnutie na sklo, stopy žiarivého zrenia v dákom tom postriebrení slúch alebo v prehĺbení niektorej kontúry tváre. Iní sú silní, tvrdí nezmary, čo sa vždy spoliehali len na vlastnú silu organizmu, laktov i životnej diplomacie. Pri prvom väčšom životnom zakmášaní sa zatackajú a ich vnútorná bezvýhľadnosť sa zračí z ich spuchnutých črt, plytkých očí a pesimistickej rozháranosti.

Len človek viery a oddanosti jednej veci, ideí, nielen vlastnému prospechu a úspechu, nepôsobí v mlyne rokov ako hnojivo dejín. Najmä v mravnom kozmickom zmysle. Tu vo vysokých postaveniach duševné mrciny, na druhej strane vo väzeniach a koncentrákoch sa v zdanlivých tieňoch kostlivcov prejavuje krásny jas večného života.

Ešte sa dá na tomto svete žiť a hodno v ňom žiť. Ešte sú možné medzi nami takéto prípady.

Ak väčšmi veríme, ako sa bojíme smrti, nezvífazi nad našim životom nič. (158)

+ + +

Vzácný ohlas na „Človeka pre nikoho“

(Z listu prof. Miroslava Mikuláška, ktorý napísal po návrate zo sympózia Studia humanitatis ars hermeneutika v Ostrave (9. - 10. máj 2018), si dovoľujeme odcitovať podstatnú časť. J. R.)

„Klan tvorivých duchů“ (pokaždé v úvode k sympoziu cituji P. Strausse) ze Slovenska, Polska a Čech, který se schází v Ostravě už od r. 2005, mě přesvědčuje o tom, že „techné hermeneutiké“ se bude dál rozvíjet, že mladí „vědychtiví učenici“ v nynější „pomatené“ době hloubají o věcech pozemských i „pravdách“, bez nichž život člověka ztrácí smysl...

Jsem rád, že díky Vám přijel na sympozion dr. M. Koleják, nadaný a přemýšlivý mladý vědec a jemný člověk (nevěděl jsem, že je kněz – ten nemůže nebyť bytostí duchovního ražení, což vyzařuje i z jeho tváře). Jsem vůbec rád, že jádro našeho „vědychtivého klanu“ tvoří mladí vědci ze Slovenska, opakují se, ale jejich duchovědná orientace slibuje, že „hermeneutika“ v našich krajích

nezkoroduje, ale bude se dál smysluplně rozvíjet, že neulpí v odosobněném, duchovně vyprázdněném strukturalismu, ale půjde cestou, kterou v nedávné minulosti šli P. Strauss a T. Špidlík.

Milý pane Julo, často, zvl. ráno čtu Vaše knihy věnované P. Straussovi, knihy, které mi obětavě posíláte. Děkuji i za knihy P. Strausse, které jste mi v nedávné době poslal – „Človek pre nikoho“ i „Mozaika nádeje / Ecce homo / Tesná brána“. Obdivuji Straussovo aforistické myšlení, které mi připomíná R. W. Emersona. Oba byli „básníci-filosofové“ a těm myšlení plyne volně, přirozeně, s metaforistickými asociemi a myšlenkovými přesahy, bez urputného hledání pojmových kadlubů filosofických směrů, do nichž – zvláště – vysokoškolské učitelé rádi ukládají své poznatky. Když čtu reflexe P. Strausse, mám pocit vlastní myšlenkové nehotovosti. „Božské síly“ v jeho případech zapracovaly na vysoké intelektuální úrovni.

Měl jste štěstí, pane Julo, že Vám ony „vyšší síly“ přivedly do života vzácného člověka, který přišel na svět asi opravdu odkudsi „shůry“, z „jiné hvězdy“ (po níž kdysi toužil Fr. Kafka). Asi patřil k oněm „šestatřiceti“ mudrcům, kteří v daném lidském pokolení probouzejí „svědomí“, o němž dnešní doba ani neví, co to je...

Upřímně Váš

Miroslav Mikulášek
Lipovec 29. 5. 2018

„Je to kniha o prorokovi, který chce být hlasem Boha, lebo ho počúva. O tom, ako sa nekompromisnému hlasu neverí, lebo stavia všetko na fundamente Božích rozhodnutí a stavia poriadky a hodnoty zemské na Božie poriadky, ale nie nad ne. Je večne sám medzi ľuďmi, lebo mu ide o spoločnosť Božiu. Národ ho nechápe, lebo nechce, aby bol veľký a mocný, ale čistý. Človek ho zaznáva, lebo chce z neho vykresat iskru večnosti. A Boh ho uvrhol medzi tvrdošíjny národ nevyužitého vyvolenia.“

(Pavol Strauss o Franzovi Werflovi, autorovi románu o Jeremiášovi „Hört die Stimme.“)

Pavol Strauss

Ešte raz Korytnica

Nikdy nevieme, na ktorej zastávke životnej cesty sme sa práve zastavili. Alebo nás zastavia iní.

Úseky medzi jednotlivými míľnikmi sú rozličné, ako výdychy rednúce pred smrťou. A nikdy nevedno, či je tá dlhšia zastávka nie tá, za ktorou už nie je míľnik, ale konečná stanica.

Míľnikmi boli vždy abruptné prerušenia nastaveného životného rytmu.

Na internom oddelení v Palúdzke sme boli dvaja lekári neárijského pôvodu. Tu si nás jedného dňa zavolať riaditeľ a oznámil nám, že prišli dvaja mladí kolegovia a že nás musí prepustiť. A tak som mohol ísť domov a písať básne a žil som na otcovom vrecku, ktoré bolo tiež zo dňa na deň ohrozenejšie. A každému to bolo samozrejmé. Ani slnko nesvietilo slabšie, a preto sa zdalo tak isto nepriateľské. A tak sa dalo byť v živote mimo života. Zbytočný človek, umele vyvolaný.

Onedlho som znova nastúpil do nemocnice na chirurgické oddelenie. Bola to zasa životná idyla. Byť mladým, chťivým práce a vedomostí, môcť študovať a pracovať medzi milými kolegami a milými sestričkami – diakonisami. Môcť hrať na klavíri v jedálni sestričiek. Môcť žiť v tóni milovaných liptovských hôr, Demänovskej doliny a vôbec – môcť žiť. Lebo ohrozenosť nazízala do našich životov. Vojna všade, len u nás pokoj. Ale už sa začali dvíhať priehrady medzi ľuďmi. Človek prestal byť človekom, ale sa stal nositeľom národného, náboženského a rasového puncu, ktorým bol označený.

No zasa došlo po takmer piatich rokoch k zlomu. Narukoval sa do ružomerskej vojenskej nemocnice. A tam nás zastihlo SNP. Na ružomerskej vojenskej chirurgii – neviem, či som to už nespomenul – si vojaci nechávali vo veľkom vyberať slepé črevá, operovať prietrže a strumy, aby sa vyhli službe. Lenže keď som prišiel, každý druhý pacient bol s prestrihnutým recurrensom, k čomu došli alebo pre nešikovnosť mladých chirurgov, alebo ako obeť dobovej nervozity.

Jedného krásneho augustového dňa, a či už bol september, zhodili dva foke-wulfy niekoľko bômb. V šialenej panike sa všetko hrnulo do nemocničných pivníc. O chvíľu došla správa, že pri nemocnici sú ranení. Náčelník ma ta vyslal. Prvý raz som videl mŕtvych a ranených pri zbombardovanej stanici a pri Korytnačke. Keď sme ich zaviezli do miestnej nemocnice, primár Dr. Brežný ma zaraďil do spodnej operačky a tam sme do večera operovali. Ex post sme sa dozvedeli, že väčšina tých ranených zomrela na

plynovú flegmónu. Skoro na poslednom aute sme odišli pred blížiacou sa nemeckou armádou na povstalecké územie do polnej nemocnice v Korytnici.

+ + +

Operačku sme si zariadili v jednej z víl a mali sme až do konca denne program. Večer pred koncom si hospodárska správa robila vatru z peňazí, My sme sa vybrali, skupina lekárov, do Železného, a potom každý na vlastnú päť ďalej, ja sám do horárne v Dúbravskej doline, kde som sa chodieval relaxovať. Tam som ostatný raz videl otca, smutného, bez perspektívy, skrýval sa tam v bunkri. Sám som si písal francúzsky denník a nemecké básne, čo by bolo Nemcov iste potešilo, keby to boli naši. Asi to tam zhorelo, lebo väčšinu horárni spálili. Nakoniec nás zajali a pod bodákmi nás viedli cez Mikuláš, najprv na gestapo a potom do kasární pod Nicovom, kde už boli stovky zajatých vojakov. Ako nás transportovali do Ružomberka a ako ma prepustil veliteľ nemeckej eskorty, som už spomenul...

(Z knihy Človek pre nikoho, G-Ate-liér, 2018)

„V živote mnohé, čo vyzerá ako náhoda, sa ukáže nevyhnutnosťou. A nie je významné, že sa v tejto dobe stratí možnosť uplatnenia, že sa zdanlivo stratí život, že si človek smie len odžiť život, že sa všetky ideály a možnosti utopia v šedi malých každodenností. Podstatná je reakcia na to. Lebo i tá najmenšia bolesť, každý náznak príkoria, môže byť odrazovým mostíkom náramného blaha a vydobytia náhradných, výkupných hodnôt.“

**SAP Spomienky
a vyznania
lekára**
Imrich
Sečanský

Spomienky lekára na MUDr. Pavla Straussa

MUDr. Imrich Sečanský

MUDr. Pavol Strauss (1912-1994)

Spoznali sme sa r. 1944 počas Slovenského národného povstania, keď prišiel ako vojak chirurg do Korytnice, kam sa presťahovala ružomerská vojenská nemocnica. Stretávali sme sa na prechádzkach po lesných cestičkách a v malej kaplnke na bohoslužbách, kde miništroval. Spájaj nás záujem o literatúru, najmä o poéziu a výtvarné umenie. Hneď v prvých hodinách našich rozhovorov som sa presvedčil, že je široko rozhladený po európskej kultúre a že je znalcom svetovej hudby. Ako znalec filozofických prúdov v diskusiách s kolegami vysoko vynikal a pokladali sme ho viac za fenomenálneho filozofa ako za jedného z nás ostatných lekárov, ktorí kráčali ešte po tejto pretechnizovanej zemi pozemského sveta, kým on sa vznášal v oblakoch mystiky. Aj po rokoch pri stretaniach s týmto kultivovaným lekárom spisovateľom, filozofom, milovníkom a ctiteľom hudby, poézie a s dobrým človekom som bol očarený nádherou jeho ľudských hodnôt. Prekvapoval ma nečakanou duchovnosťou, ktorá v Korytnici r. 1944 len klíčila, stále rástla do výšky a šírky, vyúsťujúc do pokory a lásky.

Pavol Strauss sa narodil v Liptovskom Svätom Mikuláši v rodine židovského advokáta a vyrastal u starého otca lekára. Konvertoval r. 1942 a to úplne zmenilo jeho životné hodnoty, v ktorých dominovala hlboká viera znásobená pokorou. Už počas SNP som obdivoval jeho preteplený ľudský vzťah k pacientom, jemnosť, dobrotu srdca aj všetko jeho počínanie prameniace v láske k bohu. Žil v období, ktoré možno prirovnať k rozbušenému moru pri kríze morálnych hodnôt. V literárnej tvorbe ho možno zaradiť do modernej katolíckej spirituálnej torby. Zatiaľ čo Strauss sa predstavil množstvom básní, básňami v próze, úvahami, esejami a meditáciami, ostatní slovenskí príslušníci tohto združenia umelcov sa venovali najmä poézii; boli to moji známi katolícki kňazi Rudolf Dilong, P. G. Hlbina, Janko Silan a Paľo Ušák-Oliva. Dvaja poslední boli moji priatelia z trnavského gymnázia, teda z čias, keď sme ešte nosili krátke nohavice. Pavol Strauss žil svoj bohatý život lekára vracajúceho stratené zdravie tisíckam chorých v Bratislave, v Skalici ako primár chirurgického oddelenia a v Nitre. Ďalej ako spisovateľ, prekladateľ, hudobník a filozof. Jeho eseje udivujú nástojčivým apelom na ľudskosť a môžu byť základom štúdia etiky pre zdravotníckych pracovníkov. V knihe **Zákruty bez ciest** (1971) píše:

„Chcieť byť dobrým lekárom – to je prvý stupeň dobroty. Kto chce veľa, dosiahne málo. Kto chce málo nedosiahne nič. Pri realizácii dobra možno byť dostatočne náročným. – Nemôže byť lekárom, dobrým lekárom ten, kto nemá v sebe lásku. Choremu človeku nestačí len odborný zákrok. Každý čaká i kúsok toho nášho ja – nášho srdca.“

Mnohé straussovské formulácie sú konštruované ako vynikajúca hra myšlienok a slov:

„Život je začiatok na pokračovanie.

Večnosť dozrieva v nás. Čaká na nás, i keď sme v nej. Každý deň je nečutelný refrén našich možností.

Kolko je všade ľudí. A ako zriedka nájdeš človeka. I kedysi dávno i včera, i dnes.

Znakom zrelosti je poznanie svojich nedostatkov.

Knihy sú živé tiene svojich tvorcov.

Áno, majú svoj vlastný život.

Medicína a umenie sú najvznešenejším počínaním.“

Z deviatich kníh Pavla Straussa poznám a mám len päť. Niektoré vyšli ako samizdaty v Ríme.

Kniha **Všetko je rovnako blízke i ďaleké** (1947) je kaleidoskopom z cesty po Švajčiarsku. V knihe **Zákruty bez ciest** nastolil aktuálne problémy moderného človeka, najmä z oblasti psychológie a filozofie, konfrontácie dobra a zla, slabosti a sily, veľikášstva a skromnosti, hmoty a ducha. Jeho kniha **Kolíška dôvery** (1994) sa začína prvou vetou: „Boh píše román našich životov. Nikdy nie si sám.“

V knihe **Rekviev za živých** (1991) sa upriamuje na umenie žiť, na medicínu, život a smrť a svedá sa z lásky k životu, k umeniu, k hudbe a k človeku. Kniha **Úsmev nad úsmevom** (1992) sa začína úprimným vyznaním: „Na troch pilieroch bol postavený most cez môj život: na hudbe, na slove a myšlienke a na medicíne.“

V životnom diele vzácneho priateľa sa v dokonalej symbióze spojilo poslanie lekára a spisovateľa s hĺbkou mysliteľa presvedčeného o skutočných hodnotách človeka, nad ktorým vládne láska a tolerancia. Pavol Strauss bol osobnosťou, ktorá obohatila našu národnú kultúru o trvalé hodnoty.

(Z knihy: Imrich Sečanský, Spomienky a vyznania lekára, Slovak Academic Press, s.r.o., 1997, str. 361-362.)

Martin Kolečák

Prorocké poslanie

(Pokračovanie; začiatok pozri Listy PS 30, str. 4)

Dvaja veľkí proroci v evanjeliách

Na stránkach evanjelií nachádzame dvoch veľkých prorokov: Jána Krstiteľa a Pána Ježiša. Pri pohľade na nich je možné nájsť odpoveď na to, aký prorocký úrad je zverený Cirkvi a ako ho dnes má vykonávať.

Pán Ježiš povedal o Jánovi Krstiteľovi: „Čo ste vyšli na púšť vidieť? Trstinu zmietanú vetrom? Alebo čo ste vyšli vidieť? Človeka oblečeného do jemných šiat? Veď tí, čo sa skvostne obliekajú a žijú v rozkošiach, bývajú v kráľovských domoch. Teda čo ste vyšli vidieť? Proroka? Áno, hovorím vám, viac ako proroka. Lebo to o ňom je napísané: »Hľa, posielam svojho posla pred tvou tvárou a on pripraví cestu pred tebou.« Hovorím vám: Medzi tými, čo sa narodili zo ženy, nie je nik väčší ako Ján. Ale ten, kto je v Božom kráľovstve menší, je väčší ako on“ (Lk 7, 24 – 28).

Tu vidieť, že prorok sa nebojí námahy. Je chudobným a pokorným askétom pripraveným slúžiť a celý sa darovať. Nemôžeme ho hľadať medzi bohatými a mocnými, pretože urobil jasné rozhodnutie: chce úplne zabudnúť na seba a celkom sa darovať Bohu. Boh si ho povolal, podmanil a zveril mu poslanie, ktoré ho vedie tam, kde môže prehovoriť k malým a chudobným, k posledným a vylúčeným zo spoločnosti, s ktorými sa zaobchádza nespravodlivo. Má samozrejme hovoriť ku všetkým, avšak musí začať od vylúčených na okraj spoločnosti, od tých, ktorí stratili životnú nádej a šťastie. Týmto všetkým prorok ohlasuje znaky nádeje, poukazuje na pravého Boha, ktorý prináša do sveta nevidanú slobodu. A pre iných, ktorí majú bohatstvo, silu a moc, hlas proroka znie energicky a rozhodne predovšetkým tam, kde vie, že nebude vypočutý, ale umlčaný a vylúčený na okraj.

Je evidentné, že tento prorocký úrad prináša pre Cirkev otázky: Kde je Cirkev? Na ktorej strane Cirkev stojí? Pri krehkosti a nevernosti svojich členov by Cirkev mohla byť pokúšaná potlačiť svoje povolanie, urobiť ho sterilným tým, že sa postaví na stranu mocných tejto zeme, že sa nechá zastrašiť pyšnou aroganciou tých, ktorí si namýšľajú, že sú „pánmi sveta“ a „neobmedzenými vládcami“ vesmíru. Ján Krstiteľ sa rozhodne zriekol seba samého a pred Herodesom odvážne a jasne potvrdil, kde je pravda a spravodlivosť.

Prorok okrem toho cíti naliehavosť osloviť všetok Boží ľud, zavolať ho k sebe a viesť ho na púšť, aby aj samotný ľud mohol počuť Boží hlas a urobiť rozhodnutia ohľadom svojich malých alebo veľkých každodenných nespravodlivostí a svojvôle, aby sa mohol obrátiť, kajať a nastúpiť cestu vernosti Bohu a jeho plánu s históriou ľudstva.

„Rozhovor“ medzi Jánom Krstiteľom a ľudom opisuje evanjelista Lukáš takto: „Zástupy sa ho pýtali: »Čo teda máme robiť?« On im odpovedal: »Kto má dvoje šiat, nech dá tomu, čo nemá nijaké, a kto má jedlo, nech urobí podobne!« Aj mýtnici prišli, aby sa dali pokrstiť, a hovorili mu: »Učiteľ, čo máme robiť?« On im povedal: »Nevymáhajte viac, ako vám určili!« Pýtali sa ho aj vojaci: »A čo máme robiť my?« Vravel im: »Nikoho netrúpte, nikomu nekrivdite a buďte spokojní so svojim žoldom!« (Lk 3, 10 – 14).

Ján Krstiteľ je bezprostredným príkladom pre Cirkev. Aj ona sa má angažovať v tomto postoji, môže viesť podobné „rozhovory“ ako Ján Krstiteľ. Je povolaná hovoriť ku všetkým, k mocným aj jednoduchým, pretože všetci – nikoho nevynímajúc – potrebujú obrátenie. Ale je tu podmienka *sine qua non*: je ňou hodnovernosť. Aby Cirkev bola skutočne hodnovernou, musí ísť na púšť a dosiahnuť periférie ľudstva, musí navštevovať miesta materiálnej a duchovnej ľudskej biedy, miesta, kde bol človek oklamáný zvodnými perspektívami a nasledoval idoly, ktoré ho zradili a pokorili. Cirkev často vie, že musí bojovať na viacerých frontoch. Musí chudobného varovať pred idolatriou bohatstva a bohatého priviesť k obráteniu, pretože zaslepený svojím bohatstvom nevidí prázdno vo svojom vnútri a neuvedomuje si biedu, ktorú finančná správa a egoizmus vytvorili a vytvárajú vo svete.

Ján Krstiteľ a Ježiš predchádzajú Cirkev na týchto úzkych a strmých cestách. Tam, kde sa kresťanská komunita prispôbuje svetu pre svoju nedbalosť, alebo kde ostáva vo svojom pohodlí kvôli únave, proroci ju prebúdzajú a povolávajú verne nasledovať a ohlasovať oslobodzujúcu Kristovu náuku, ktorá bola a je „znakom protirečenia“.

Vo vzťahu k Ježišovmu proroctvu môžeme vybrať evanjeliový úryvok o slepom od narodenia: „Zaviedli ho, toho, čo bol predtým slepý, k farizejom. Ale v ten deň, keď Ježiš urobil blato a otvo-

ril mu oči, bola práve sobota. Preto sa ho aj farizeji pýtali, ako to, že vidí. On im povedal: »Priložil mi na oči blato, umyl som sa a vidím.« [...] Znova sa teda pýtali slepého: »Čo hovoríš o ňom ty? Veď tebe otvoril oči!« On odpovedal: »Je prorok.« (Jn 9, 13 – 17).

Prorok je ten, kto ľuďom otvára oči, kto im pomáha pochopiť prítomný historický okamih a urobiť pravdivé a správne rozhodnutie v pohľade na budúcnosť. V tomto zmysle je úryvok o slepom od narodenia symbolický aj preto, že nám predstavuje človeka, ktorý od straty svojej fyzickej a možno aj duchovnej temnoty prechádza k odvážnemu vyznaniu viery. Ježiša vyhlasuje nielen za proroka, ale po následnom rozhovore s ním ho uznáva aj za Božieho Syna, ktorého Boh poslal na tento svet, aby nás zachránil. Túto spásu nám ponúka Ježiš ako absolútne nezaslúžený dar, ako svetlo pre slepého.

Tu sa znova ukazuje prorocká úloha Cirkvi. Cirkev je povolaná prebudiť v každom človeku novú cestu nádeje, má pobádať všetkých pozeráť sa viac „hore“ než na pozemskú perspektívu slubujúcu prchavú nádej ľudskej domýšľavosti. Človeku je daná prítomnosť, v ktorej má žiť a rásť vo svetle toho Slova, ktoré jedine mu otvára budúcnosť v autentickej slobode a pravej radostnej zodpovednosti vo vzťahu k sebe samému a svetu. Cirkev, hoci sa nachádza v tomto svete a často je zablatená zlom a hriechom, vidí konverziou obnoveným zrakom svetlo – Krista, ku ktorému má kráčať. Má sa zároveň snažiť očariť každého človeka dobrej vôle a viesť ho po ceste pravdy.

Nasledovanie Krista, „veľkého proroka“

Ježiš Kristus je Pánom Cirkvi, ktorú vedie, je jej Ženíchom, ktorý ju miluje. On je živý prameň a nepremožiteľná sila. On priniesol niečo celkom nové. Svätý Irenej Lyonský o ňom hovorí: „Ten, ktorý bol predpovedaný, doniesol všetku novosť darujúc seba samého.“ V sile tohto daru seba samého sme sa stali účastníkmi evanjeliovej novosti. My, naše bytie a konanie a celé mystické telo Cirkvi je nerozlučne spojené s misionárskym prorockým povolaním.

Centrálna otázka znie: Aké je pravé a autentické prorocké poslanie? Odpoveď nachádzame vo Svätom písme a v učení Cirkvi. V konštitúcii *Lumen gentium* čítame: „Kristus, veľký prorok, ktorý hlásal Otcovo kráľovstvo svedectvom života a silou slova, vykonáva svoj prorocký úrad, kým sa nezjaví v plnej sláve, nielen prostredníctvom hierarchie, ktorá učí v jeho mene a jeho mocou, ale aj prostredníctvom laikov, a preto ich ustanovuje za svedkov a vybavuje ich zmyslom pre vieru a milosťou slova (porov. Sk 2, 17 – 18;

Zjv 19, 10), aby sila evanjelia zažiarila v každodennom rodinnom a spoločenským živote.“

Teda na prorockom poslaní Krista má účasť nielen hierarchia, ale aj laici. Hierarchia nakoľko „učí v jeho mene a jeho mocou“ a laici nakoľko sú ustanovení „za svedkov“ Zmŕtvychvstalého a sú „vybavení zmyslom pre vieru a milosťou slova“.

Nikdy nám nesmie ujsť to „podstatné“ zo života Cirkvi, teda to, že je to ľud milovaný Bohom. Boh má záľubu vo všetkých jednotlivcoch, ktorí sa otvárajú daru evanjeliového proroctva a ktorí ho prežívajú v hlbokkej pokore a s veľkou odvahou. Veriaci laici majú veľa toho, čo môžu ponúknuť Cirkvi a spoločnosti, každý v sile daru Ducha Svätého, ktorý mu bol daný pre dobro všetkých (porov. 1 Kor 12, 7).

Zároveň musíme zdôrazniť, že rozličnosť „chariziem“ neustanovuje v skutočnosti kvantitatívny rozdiel v zodpovednosti v Cirkvi a za Cirkev. Ak je pravda, že milosť účinkuje rozdielne v každom jednotlivcovi, je rovnako pravdou, že nikto nie je oprávnený zmenšiť milosť, ktorá mu bola daná a s ktorou má prispieť k poslaniu celej Cirkvi. Ide o talent, ktorý mu zveril Pán Ježiš a ktorý má priniesť ovocie. Cirkev pri realizovaní svojho poslania potrebuje všetkých (porov. 1 Kor 12, 20 nasl.).

Všetci, kňazi i laici, sa preto musia učiť spoznávať vlastné povolanie, ktoré zaznieva v bežnom živote, ktoré osvecuje a preniká celú našu existenciu, ktoré nám ukladá konkrétnu zodpovednosť. Pre niektorých to znamená odpovedať aj na otázky svetových rozmerov na veľkej scéne sveta. Nie však to sa v konečnom dôsledku počíta. Všetci sú povolani nechať si očistiť srdce, aby z neho mohli prýštiť Božie slová schopné zavlážiť a osviežiť suchotu ľudskej histórie a nášho každodenného života. Všetci veriaci sa majú snažiť o to, aby o nich platili Pavlove slová: „My však máme Kristovo zmýšľanie“ (1 Kor 2, 16).

Zvlášť je možné hovoriť o prorockom poslaní svätých, či už tých známych alebo tých, ktorých pozná len Boh, ktorí radostne žili evanjelium a práve prostredníctvom tejto radosti uzdravili mnohé rany a bolesti. Stačí si spomenúť na svätého Františka, na jeho obrátenie a pokánie. Túžil žiť v skrytosti pred svetom a patriť úplne Bohu. Bol však poslaný do sveta, kde vládla otrasná morálna a duchovná bieda. Boh k nemu prehovoril prostredníctvom chudoby a biedy a pozval ho „opraviť jeho Cirkev“.

Svätá Božia Cirkev, tak ako aj chrám budovaný z kameňov, potrebuje istú opravu týkajúcu sa jej členov, organizácií a štruktúr. Cirkev neustále potrebuje hlboké obrátenie a má byť pripravenější nasledovať svoje povolanie k svätosti.

Podstatným a stálym poslaním prorockého poslania prijatého od Krista je ukazovanie a pripomínanie toho, kedy, ako a kde sa má Cirkev obrátiť, aby verne nasledovala evanjelium.

Treba pamätať na to, že Cirkev nie je mimo nás, ale v nás. V skutočnosti existuje zodpovednosť každého člena Cirkvi za Cirkev, ktorú nemôže delegovať na iných, ale musí ju niesť každý sám. Evanjeliový prorocký úrad tak ukazuje svoju náročnú i vyrovnanú tvár. Náročnou je zodpovednosť každého za vlastné obrátenie a svätosť. Vyrovnanosť i pokoj je dar milosrdnej a odpúšťajúcej Božej lásky.

V Cirkvi treba zdôrazňovať účasť na prorockom úrade Krista, ktorý zahŕňa všetkých, nielen hierarchiu, ale aj veriacich laikov. Krstom sa človek stáva svedkom Krista, čo pripomína aj kniha Skutkov apoštolov: „V posledných dňoch, hovorí Boh, vylejem zo svojho Ducha na každé telo: vaši synovia a vaše dcéry budú prorokovať, vaši mladíci budú mať videnia a vaši starci budú snívať sny. Aj na svojich služobníkoch a na svoje služobníčky vylejem v tých dňoch zo svojho Ducha a budú prorokovať“ (Sk 2, 17 – 18). V Apokalypse čítame: „I padol som mu k nohám, aby som sa mu klaňal. Ale on mi povedal: «Pozor, nerob to! Som spoluslužobník tvoj a tvojich bratov, ktorí majú Ježišovo svedectvo. Bohu sa klaňaj! A Ježišovo svedectvo je duch proroctva.»“ (Zjv 19, 10). Sila evanjelia má tak zažiariť v každodennom živote rodiny i spoločnosti.

Odvaha proroka

Božie slovo a učiteľský úrad Cirkvi nám ponúkajú ďalšiu charakteristiku prorockej tváre. Prorok je silný a odvážny muž pri uskutočňovaní prijatého povolania. Dokáže prekonávať prekážky a ťažkosti, ktoré by mu chceli zabrániť ohlasovať Božie slovo ľuďom, ktorí sú často vzdialení od Boha, uzavretí v sebe samých, indiferentní jedni voči druhým – ako je to často vo veľkých mestách – a dokonca nepriateľskí voči sebe.

Rozprávanie o povolaní Jeremiáša objasňuje mnohé tieto veci. Prorok namieta: „Ach, Pane, veď neviem hovoriť, mladučký som“ (Jer 1, 6). Pán mu odpovedá: „Nehovor: «Mladučký som,» lebo pôjdeš všade, kde ťa pošlem, a povieš všetko, čo ti prikážem. Neboj sa ich, veď ja som s tebou, aby som ťa vyslobodil!“ (Jer 1, 7 – 8).

Slová „neboj sa“ zazneli neraz aj z Ježišových úst a počul ich aj Pavol v dobe prenasledovania, keď bol vyzvaný splniť svoje poslanie: „Pán povedal v noci vo videní Pavlovi: «Neboj sa, len hovor a nemlč, veď som s tebou ja a nik nesiahne na teba, aby ti ublížil, lebo mám v tomto meste mnoho ľudu»“ (Sk 18, 9 – 10).

Odvahu hovoriť teda posilňujú dve

veci. Z jednej strany je to uistenie Pána „som s tebou ja“, ktoré oprávňuje Pavlovo prorocké poslanie, ktorý nehovorí vo svojom mene, ale v Ježišovom. Odvahou teda nie je nejaká drzosť alebo vyzvanie nepriateľa na súboj, ale je to prejav odväznej rozumnosti svedka, ktorý chce byť verný evanjeliu za každú cenu. Z druhej strany je „mnoho ľudu“, ktorý patrí Pánovi. Tento ľud podnecuje a povzbudzuje apoštola vysloviť prorocké slovo. Pavol si uvedomuje, že Cirkev potrebuje útechu a nádej. Jeho apoštolská odvaha ju upevňuje a keď to bude potrebné, môže od nej čakať podporu vo svojom poslaní.

Aj dnes si je Cirkev vedomá, že je povolaná prinášať všetkým ľuďom nádej a radosť, ktorá pramení zo života podľa evanjelia. Iste, hlas Cirkvi sa môže zdať dosť slabý oproti hlasu iných, ktorí spôsobujú tolko „hluku“, ktorý prináša prázdnotu a je v protiklade so životom a jeho hodnotami. Je to ako „veľká púšť“ v ktorej Ján Krstiteľ pozdvihol svoj hlas. Cirkev sa však neznepokojuje, pretože si je vedomá toho, že má „Kristovo zmýšľanie“ (1 Kor 2, 16) a vie, tak ako Ján Krstiteľ, že má odvážne povedať všetkým, že každý človek nepopierateľne potrebuje takéto „zmýšľanie“. Cirkev uchováva túto pravdu, toto veľké a nevyhnutné bohatstvo pre svet. To ju robí odvážnou a pokojnou.

Proroctvo je spojené s odvahou hlásať evanjelium, ktoré je niečím úplne novým, čo odmieta konformizmus. Všetci apoštoli mali tohto ducha. Symbolickým príkladom je svätý Pavol, ktorý sa obrátil k Solúncanom so slovami: „Ale po toľkom utrpení a potupovaní, ako viete, vo Filipách, vo svojom Bohu sme našli odvahu hlásať vám Božie evanjelium uprostred mnohých ťažkostí. Lebo naše povzbudzovanie nepochádza z omylu ani z nekalých pohnútok, ani nebolo falošné. Ale ako nás Boh vyskúšal, že nám možno zveriť evanjelium, tak hovoríme, nie aby sme sa ľuďom páčili, ale Bohu, ktorý skúma naše srdcia. Nikdy sme sa, ako viete, nezaliečali rečami, ani nás nehnalo lakomstvo, Boh je svedok, ani sme nehľadali slávu u ľudí, ani u vás, ani u iných“ (1 Sol 2, 2 – 6).

Evanjeliové svedectvo, ktoré majú vydávať všetci členovia Cirkvi, je formou kontestácie toho sveta, ktorý sa sýti slávou pochádzajúcou od ľudí. Aj v tomto musí byť Cirkev prorocky odvážna. Takou je, keď si vyberá chudobu a nie bohatstvo, jednoduchosť a nie moc, striedmosť a nie odkázanosť, pravdu a nie klamstvo, miernosť a nie aroganciu, pokoj a nie konflikt. Rovnako je takou, keď dvíha hlas proti panovačnosti, násiliu, nespravodlivosti, falošnosti, hriechnym štruktúram a neprekoneateľnému múru „globálnej indiferentnosti“ voči tragickým biedam ľudstva.

O tejto odvahe, podstatnom prvku proroctva, ktorý je darom Ducha Svätého, nám hovorí aj Druhý vatikánsky koncil, keď opisuje veriacich laikov: „Sami si počínajú ako synovia prisľúbenia, ak pevní vo viere a nádeji, využívajú prítomný čas (porov. Ef 5, 16; Kol 4, 5) a trpezlivo očakávajú budúcu slávu (porov. Rim 8, 25)“. Niet proroctva bez nádeje a niet nádeje bez proroctva.

Keď izraelský národ zabudol, čo preňho urobil Boh, keď zabudol na všetky Božie dary a dobrodenia, stratil nádej. Národ začal pripisovať to, kým je, sebe. Národ, ktorý stratí pamäť, nie je schopný dať miesto prorokom. Pán Ježiš preto pripomenul starším ľudu, zákonníkom a farizejom, že zabíjali prorokov (porov. Mk 12, 1 – 12), pretože proroci pripomínajú minulosť a hovoria to, čo ľudia nechcú počuť.

Bez pamäte a bez prorokov ľud stráca nádej, stráca horizonty, je uzatvorený v sebe samom, neotvára sa Božím prisľúbením, neočakáva Božie prisľúbenia. Predstavení izraelského národa – kňazi, zákonníci a starší – vytvorili z izraelského národa národ bez pamäte, bez proroctva a bez nádeje. Zároveň vytvorili uzatvorený systém prikázaní, bolo ich takmer šesťsto, a žili v presvedčení, že len tí, ktorí ich budú rešpektovať, budú zachránení. Iní ich nezaujímali, prorokov si neželali. Neboli otvorení na pôsobenie Božieho Ducha.

Týmto ľuďom Pán Ježiš vyčíta, že predjú pol sveta, aby získali jedného prozelitu a potom urobia z neho „otroka“ systému zloženého takmer zo šesťsto prikázaní. Apoštol Pavol odsúdil otroctvo tomuto systému prikázaní a hovoril o slobode Božích detí. Národ je slobodný, keď má pamäť, keď dá miesto prorokom, keď nestráca nádej. To isté platí aj o slobode Cirkvi.

Preto si každý musí spytovať svedomie: Som schopný otvoriť svoje srdce prorokom, čiže tomu, keď mi prorok hovorí 'takto nie, musíš ísť tadiaľ; choď vpred, riskuj'? Som tomu otvorený, alebo sa radšej uzavriem v klieťke zákona? Je moja nádej spojená s Božími prisľúbeniami?

Koncilový text pokračuje konkrétnejšie reflektujúc bežný život. Na jednej strane zdôrazňuje nevyhnutnosť v nádeji odvážne bojovať proti zlu a na druhej strane poukazuje na nevyhnutnosť svedectva nielen v súkromí, ale aj na verejnosti: „Nech však túto nádej neskrývajú v hĺbkach duše, ale nech ju prejavujú aj prostredníctvom štruktúr civilného života, ustavičnou konverziou a bojom „s vládcami tohto temného sveta, so zloduchmi v nebeských sférach“ (Ef 6, 12).“

Kresťania vedia, vo všetkej pokore, že vo svete majú úlohu vo výchovných, sociálnych, finančných, ekonomických, kultúrnych i politických štruktúrach. Všade majú prinášať evanjeliového ducha. Už svätý Peter sa obrátil svojím listom na kresťanov, ktorým v utrpení a prenasledovaní hrozilo, že stratia nádej a víťaznú silu, ktorá pochádza od Zmŕtvychvstalého: „Ale ak aj trpíte pre spravodlivosť, ste blahoslavení. *Nelakajte sa ich hrozieb a neplašte sa*, ale uctievajte sväto Krista, Pána, vo svojich srdciach, stále pripravení obhájiť sa pred každým, kto vás vyzýva zdôvodniť nádej, ktorá je vo vás. Robte to však skromne, s bázňou a s dobrým svedomím, aby sa tí, čo tupia váš dobrý život v Kristovi, zahanbili práve v tom, z čoho vás osočujú. Lebo je lepšie trpieť za dobré skutky, ak je to Božia vôľa, ako za zlé“ (1 Pt 3, 14 – 17).

Dnes potrebujú kresťania veľkú silu a odvalu v zápase proti falošným ideológiám, ktoré sú založené na nepochopení človeka (na nesprávnej antropológii) a odmietajú pravdu o človeku, ktorá je však oslobodzujúca, a preto je veľmi potrebné ju hlásať. Aj ohlasovanie blahoslavenstiev, ktoré často idú proti rozšírenej mentalite, si vyžaduje prorockú odvalu.

Prorocké poslanie má v sebe niečo „veľké a mimoriadne“, pretože odmieta otroctvo diablu a zlu, odmieta svetskú faloš a nespravodlivosť a ohlasuje pravdu a dobro, ktoré prinášajú slobodu.

Prorocké ohlasovanie a svedectvo

Prorok musí byť zároveň aj svedkom. Pán Ježiš napomínal učeníkov, aby sa vyhýbali proroctvu pozostávajúceho iba zo slov: „Nie každý, kto mi hovorí: »Pane, Pane,« vojde do nebeského kráľovstva, ale iba ten, kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je na nebesiach. Mnohí mi v onen deň povedia: »Pane, Pane, či sme neprokovali v tvojom mene? Nevyháňali sme v tvojom mene zlých duchov a neurobili sme v tvojom mene veľa zázakov?« Vtedy im vyhlásim: Nikdy som vás nepoznal; odíďte odo mňa vy, čo páchate nepravosťou!“ (Mt 7, 20 – 23).

Prorokovanie bez svedectva nie je len jednoducho neutrálne, ale je dokonca škodlivé, pretože hanobí obraz Kristovho učeníka v očiach ľudí. Preto takéhoto proroka „nespozna“ ani Pán Ježiš.

Apoštol Pavol si uvedomoval nevyhnutnosť svedectva a kresťanom v Kološích napísal: „Teraz sa radujem v utrpeniach pre vás a na vlastnom tele dopĺňam to, čo chýba Kristovmu utrpeniu pre jeho telo, ktorým je Cirkev“ (Kol 1, 24). Pavlovo prorocké svedectvo sa ukazuje aj vte-

dy, keď je povolaný trpieť pre evanjelium! Rovnako je to aj v prípade nášho svedectva či svedectva celej Cirkvi. Je to často veľmi ťažké a náročné svedectvo, ale práve preto aj veľmi cenné a prinášajúce ovocie.

Pán Ježiš povedal: „Ja som cesta, pravda a život“ (Jn 14, 6). Kresťania sú povolaní ho nasledovať životom v pravde, a tak vydávať o ňom svedectvo. V tejto perspektíve sú mimoriadne významné niektoré časti encykliky *Veritatis splendor*. Ján Pavol II. v nej učí: „Mučeníctvo je konečne vynikajúcim znakom svätosti Cirkvi; smrťou dosvedčená vernosť voči svätému Božiemu zákonu je rukolapným svedectvom a misionárskou povinnosťou siahajúcou až po vyliatie krvi, aby jas mravnej pravdy nebol zatienený vo zvykoch osôb a v zmýšľaní jednotlivcov a spoločnosti. Toto svedectvo je pre človeka nesmierne cennou pomocou, aby nielen v občianskom spoločenstve, ale ani v cirkevných spoločenstvách neupadol do najstrašnejšieho nebezpečenstva, aké ho môže postihnúť: a tým je zotretie hranice medzi dobrom a zlom, ktoré znemožňuje ustanoviť a zachovávať mravný poriadok jednotlivcov i spoločností. Mučeníci, a v širšom zmysle všetci svätí v Cirkvi, svojím výrečným a príťažlivým príkladom života prežiarneho jasom mravnej pravdy osvetľujú každú epochu histórie, rozniecujúc jej zmysel pre mravnosť. Svojím jasným svedectvom o dobre stávajú sa živou výčitkou tým, čo kedykoľvek porušujú zákon (porov. Múd 2, 12), a aj v našich časoch sú ozvenou slov proroka: „Beda tým, čo vravia zlému dobré a dobrému zlé, robia svetlo tmou a tmou svetlom, robia horké sladkým a sladké horkým!“ (Iz 5, 20).“

Každodenné prorocké svedectvo sa má prejavovať prostredníctvom väčších či menších skutkov v priebehu dňa. Veriaci má byť otvorený na podnety Ducha Svätého, ktorý nás vedie k životu podľa blahoslavenstiev. Na toto proroctvo sa vzťahujú slová Jozefa Rztzingera: „Nová evanjelizácia sa musí podriaďovať tajomstvu horčičného zrna a nesmie si robiť nároky, že hneď vyprodukuje veľký strom [...]. Iste, musíme rozumným spôsobom používať moderné metódy, aby nás druhí počuli – alebo lepšie, aby sa Pánov hlas stal dostupným a pochopiteľným [...]. Nehľadáme vypočutie pre seba – nechceme zväčšiť moc a rozsah našich inštitúcií, ale chceme slúžiť dobru ľuďom a ľudstvu dajúc priestor Tomu, ktorý je Život. Toto zrieknutie sa svojho ja a darovanie ho Kristovi je základnou podmienkou skutočnej angažovanosti sa za evanjelium.“

Čím hodnovernejšie (radikálnejšie) je nasledovanie Krista, tým hodnovernejšie znejú aj prorocké slová.

Prorocké svedectvo kresťanských rodín

Koncil hovorí aj o povolani kresťanských rodín: „Kresťanská rodina silným hlasom ohlasuje jednak prítomné čnosti Božieho kráľovstva, jednak nádej na blažený život. Tak svojím príkladom a svedectvom usvedčuje svet z hriechu a osvecuje tých, ktorí hľadajú pravdu.“

Dnes sa rodiny stretávajú s mnohými ťažkosťami, zvlášť tam, kde sa vyžaduje svedectvo idúce proti prúdu. Dnes sa vedie svetová vojna proti rodine. Koľko je tu príležitostí vydať silné a múdre evanjeliové svedectvo, ktoré chce Duch Svätý rozozvučať v Cirkvi a zvlášť vo vedomí kresťanských rodín.

Niekedy treba povedať slová o manželstve a rodine, ktoré mnohých „pália“. Kresťania sa stávajú „znakom protirečenia“. Majú opakovať s Ježišom: „ale ja vám hovorím“ (porov. Mt 5, 20 nasl.), čím poukazujú na odlišnosť kresťanskej náuky od názorov rôznych ideológií. Ostávajú tak verní evanjelióvemu Božiemu plánu o rodine.

Takáto vernosť je dnes skutočne prorockým svedectvom a týka sa aj malých vecí. Ak manželia prežívajú do hĺbky svoje povolanie, stávajú sa jedným telom, jednou silou a sú tak pripravení s radosťou vydať evanjeliové svedectvo. Prorocत्वom je dnes aj to, že sa rozhodli prijať sviatostné manželstvo a prežívať ho zodpovedne ako dar milosti pred sebou aj pred inými. Je to „služba“, ktorá je na prospech nielen Cirkvi, ale celej spoločnosti, ktorá s úžasom môže pozorovať, ako sa majú radi.

Môžeme tu hovoriť o každodennom prorocत्वe, ktoré pomocou Božej milosti obnovuje a prehĺbuje manželskú lásku. Keď ju manželia prežívajú vo viere a nádeji, pomáhajú vo svete vytvárať evanjelióvu kultúru, ktorá je skutočne ľudská a humanizujúca. Príkladné prežívanie manželskej lásky nie je niečo idylické a bez ťažkostí, ale vyžaduje si to odvahu prekonávať mnohé prekážky, ktoré vystavujú skúške samotnú lásku a kráčať spolu cestou vydláždzenou starosťami o seba samých i o svoje deti. Domácia cirkev, ako nazýva rodinu koncil, je prorockým miestom pre svet, ktorý si zvykol zamieňať lásku nielen za prchavú realitu, ale dokonca za niečo chybné a ubíjajúce. Kresťanská láska vyžaduje milovať, ako nás miloval Kristus. Kresťanská rodina je povolaná vydávať svedectvo o pôvodnom Božom pláne s rodinou. Už vernosť Božiemu povolaniu k rodinnému životu sa stáva prorocत्वom v súčasnom svete.

Prorocké poslanie kresťanských mysliteľov

Môžeme hovoriť aj o prorockom poslaní kresťanských mysliteľov. Pán biskup František Tondra dokázal oceniť ich význam. Zvlášť poukázal na konvertitu Pavla Straussa, ktorému bol biblický svet prorokov vlastný. Viacerí tohto konvertitu zo židovstva nazývajú „prorokom tohto veku“. Dokázal nielen pomenovať hriechy ľudí dnešnej doby, ale aj ukázať smer z tohto balastu. Pán biskup o ňom píše: „Chcem zvlášť zdôrazniť vodcovstvo na poli ducha. Ľudský duch je nevyspytateľný, iba Boh vidí do jeho hĺbky (porov. Sir 42, 18). Vodcovstvo na poli ducha je najvýznamnejšie. Každá doba mala svojich mysliteľov, ukazovateľov smerom dovnútra človeka, aby človek nestratil svoje ľudčnosť. Jedným z nich z nedávnej minulosti, ktorý ešte žije vo svojich myšlienkach zvečnených v jeho dielach, je MUDr. Pavol Strauss.“ Inde dodáva: „Veľký mysliteľia boli práve v tom veľkí, že zostali verní pravde, že ju žili a vyjadrovali vo svojich myšlienkach tak, aby bola životaschopná v ich dobe i v nasledujúcich pokoleniach. Pravda o človeku je na poprednom mieste záujmu mysliteľov. [...] Vďaka mysliteľom aj tu sa človek posúva dopredu. K tomu však potrebuje čistý zrak, nezakalený vášňami. Konzumný človek to nedokáže. Preto sme svedkami úpadku kultúry, mravov, citlivosti pre utrpenie. [...] Európa je od koreňa poznačená kresťanstvom. Dnes sa k tomu nechce priznať. Myslitelia sú aj dnes potrební, aby ju zachránili. A treba si všimnúť a vzdať úctu aj tým, ktorí nám zanechali svoj humanistický a kresťanský odkaz. Medzi nich počítame aj Pavla Straussa.“

A je tu ešte ďalšie vyjadrenie pána biskupa na adresu Pavla Straussa: „Jeho

odkaz je nevyčerpatelný a hodno je vracať sa k nemu. Žijeme v dobe zmätkov. Namýšľame si, že máme racionálny, a teda reálny postoj k svetu i k nášmu ľudskému fenoménu. A ono to nie je tak. Subjektivismus neodráža vždy objektívnu pravdu. Tá sa prestala uznávať. Nemá kto udať orientáciu, a keby to aj urobil, ľudia ju nechcú rešpektovať. Preto je dobré mať myšlienky. Tie, ktoré vnikajú do hĺbky človeka a celého jeho zjavu. Aj do hĺbky spoločenských vzťahov. Do hĺbky, ale aj do výšky, lebo človek má aj vertikálny rozmer. Odkaz Pavla Straussa je vždy živý a aktuálny. Ľudstvo vždy prežíva problémy, najmä spoločenských vzťahov, hoci v inej podobe ako v dobe, keď on žil. Strauss ukazuje ponad problémy. Nerieši ich prízemne. Asi v tom treba vidieť akcent jeho odkazu.“

+ + +

Milan Rúfus

Súvislosti

Znova ma oslovil ďaleký tichý hlas:

„Prvotnou podobou básnika je prorok, následnou podobou proroka je básnik.

Tisícročia ich delia, ale duch

je synom podstaty a nemýli ho čas.

Prorok vidaval v obrazoch, už i preto nemohol mimo báseň: metafora

bývala jeho pútnickou i trestajúcou palicou.

A báseň bez zjavenia čo je? Vdova

po duchu.

A vdovy kde-kto považuje za korisť.

(-Skús to s ňou, dá ti, zaiste jej to chýba! -)

Čosi aj dá. No, že to nevie, nepovie

čo že je bytie, ako v ňom byť a ako ísť do budúceho.“

Vedenie Spolku Pavla Straussa na návšteve u svojho predsedu biskupa Františka Tondru

Na počesť prorockých „velduchov s veľkým srdcom v páre“

„Kde ten prorok, vodca, bohatier?“

(V ústrety 170. výročiu narodenia Pavla Országha Hviezdoslava)

P. O. Hviezdoslav

Jak ja sem na krivánske štíty,
kde priester, voľnosť, vzduch bez kalu:
ó, kebys', národe môj, i ty
- odhrnúc z čela svojho mraky,
zo srdca vylejúc rmut žiaľu –
už vykonal raz výlet taký
a zastal tak, jak zastal ja:
nad tebou modrá nebies povála;
navôkol laškujúce vany,
lem hunky tvojej v hravom povievaní;
pod nohou pevná žuly pôda:
na žule pevná noha roda;
z brál bujný, skočný vodomet –
tak srdci hrdom citov vzniet;
kol skalísk hora šumotavá –
tak voľných duší reč i vrava
nad priepasťmi sa vznášajúci orli –
tak duchov krdeľ, ktorí horlí;
lúč v čele štítov ligotavá –
tak hlava, ktorú týči sláva...
- Poď, národe, poď k svojim štítom:
poď, otúž sa ich veľkocitom!
Či darmo nad tebou sa klenúť?
Poď ku nim – k poučeniu

Hľaď, jak sú pevné, nevykýval
ich ani vek, ni víchrov das.
Keď jeden abo druhý ich dobýval:
tu najviac ak im urval jeden vlas,
i to len šedivý už, samopadlý;
v ostatom darmo hrýzli, štváli, duli,
nebolo jejich vzteku nikdy dost.
Vlas schvatli, mysliač, že to rebro žuly,
vlas – mysliač, že to chrbta kostí!

Vid', jak sú tvrdé, mnoho hromu
sa zosype, kým jeden šrám
a malinké len zaškriabnutie –
Nuž prizri víťazstvu sa tomu,
tam uč sa rany znášať, tam
a stávať v búrkach nepohnute!
Keď dej ti predkov krátke aforizma:
tak do temien sa vrchov nazri písma!

Vid', jak sú hrdé, v povedomí
až v nebo noria svoje čelá.
Tie jejich kvety, jejich stromy:
od vekov šata zjedinelá.
Však ony verne nosia ju:
šat nádeje si nedajú;
čo ich, im neodníme nik.
To značí: na vzdor všakej tiesne
zachovať zvuky reči, piesne,
šat otcov, dobrý otcov zvyk!

Mne zdá sa: že tie vrchy nad vami
sú v náрку, plačúc mora okami...

(K nedožitej 90-ke Milana Rúfusa)

Milan Rúfus

„... a rozmnožím tvoj rod.“
(Úryvok)

Placho sa dotýkam a bojím sa
rušiť pokoj už dávno mŕtvych mužov,
rozvíriť prach – prach cesty, ktorou išli
i ten, na ktorý sa premiňali ich telá.
Placho sa dotýkam, chcem vedieť,
čo ma to hnetlo pre život už dávno
pred životom.

V ľadvinách môjho otca, teda syna,
na ktorého jak rozpálená láva padalo
všetko, čo rozvíchri ten uhrančivý zápas
človeka s anjelom. Čo to tak vlastne
padalo?

Nuž, slaná ľudská voda: chlpský pot
a ženské slzy a iná ženská voda – voda
plodová,
ktorou sa polievala tráva na hrobch
a tie ňou potom zarastali milosrdne
rýchlo.

Ale, akoby nesmelý náznak sneženia,
poletovali medzi tým útržky anjelského
peria:

a sila vzdorovať a sila uniesť dané
a vedieť, kedy pokora a kedy vzdor.
Aj keby sem-tam škripalo čosi iné
ako zaťaté zuby – nieš, nieš, uniesť to
a do konca to doniesť ako človek,
živlami či sám sebou poverený. A verný.
Ako to urobil on, murár murárov,
po ktorom mám ten zahnednutý obrázok
a teraz túto báseň.

Medzi mojím narodením a jeho smrťou
je úzka štrbina, nejasný prúžok času:
mesiac sme boli spolu na svete.
On ma už videl, ja som len hladel
na neho.

A ešte mimo vlastnej pamäti,
nemohol som to vložiť ani do jej plienok.
Len skrze údel, čo diktuje i predstavám
nosím si v sebe jeho podobu.
Ale on ma už videl. Snáď i preto
umieral, ak nie šťastný, aspoň zmierený.
Taký je dodnes tam.

Tu na mňa občas pokrikujú blázni:
„S kým ideš!?“
S kým by som a mohol, ak nie s ním.

A s jeho synmi. Už tetovanie nezmyješ.
A ja to nemám na koži.
Mám to v kostiach,
veľavážení času hostia.
Sme prosto jedno bytie – i on i ja.
Bytie, ktoré je viac
než ideológia.

A ešte čosi šepoce prach kostí mojich kostí:
- Nič neudelí dišpenz od ľudskosti.
Ani chudoba. Ani smrť. –

K 90-tym narodeninám Viliama Turčányho

Viliam Turčány

Večer u Felixovcov

A tu, hľa, ako Lukáš o tom píše,
že Kristus dvom sa na ich ceste zjaví
hneď, ako vyjde z hrobnej svojej skryše,

tak za nami, keď na ležiace davy
sa dívame, tieň dáky vzadu chvátá
nevidený, až kým sa neprivraví:

„Kiež Boh vám pokoj udelí, ó, bratia!“
(Dante Alighieri, Očistec XXI, v. 7-13.)

Očistcom idú Vergilius s Dantom
ako tí dvaja, ku ktorým sa Pán
pridá, a oni nevediac, že Tamten

je Učiteľ, mu v žiali dokorán
otvorí srdcia, v ktorých pre
smrť Pána
ničoho nieto okrem samých rán.

Až nad chlebom, keď láme ho a skláňa
sa s chlebom k nim, keď stráca Ho
ich zrak

precítia slasť i pravdu
zmŕtvychvstania.

Tak očistcom šiel s Maronom i žiak
jeho, čo nás si k Felixovcom zvolal
a očistcom i nám dal kráčať tak,

že nik z nás jeho zvesti neodolal:
dal nám i chlieb – a keď nás trápil
smäd,
on živej vody vždycky dušiam dolial

a kde sa zdalo, že už cesty niet,
on sa nám v mene Toho stával cestou,
ktorý nás k Raju vedie z večných bied

a udelí nám pokoj miesto trestov.
Tak ideme s Ním ďalej do Emauz:
tak sýti nás i ďalej blahozvestou

ako v ten večer s tebou, Paľko Strauss.

Bratislava 10. novembra 1992

Peter Lippert

Človek Jób hovorí s Bohom

(Preklad: Pavol Strauss)

(Úryvok)

...Jestvuje však aj niekoľko veľkých a jemných a silných duší, do ktorých nezlietol iba tieň z Teba, ale sám si sa ich dotkol žeravým uhlím, ktoré nesie Tvoj Seraf; z kalicha, z ktorého piješ sám, dal si im piť žeravé kvapky, ktoré pôsobia nevidané sily a bolesti. Ach, títo blažení nešťastníci! Aj oni sa tackajú v šťastí a vytržení a v nesmiernych bolestiach a kráčajú novými a nevychodenými a neznámymi a – aj nebezpečnými cestami. Stávajú sa vodcami nového života a tvoria prielomy tadiaľ, kde boli predtým len väzenské múry. A keď ich aj veľký dav nemôže a nesmie nasledovať a keď aj poväčšine cez celý život ostávajú nezrozumiteľní, predsa vyznačili slobody a priestory, ktoré sú možné a už stvorené. Otvorili obloky a uvoľnili brány. Vyvolali hviezdy na Tvojej nočnej oblohe, ktorých tu predtým vôbec nebolo.

Ó, títo spítí, ktorých si sa dotkol, do ktorých si kvapol zo svojho nezriedeného vína! Ó, akí sú krásni a smelí! Aká krásna je ich chôdza, keď hlásajú blahozvesť Tvojho pokoja, aký lahký je ich krok a aké závažné a všemocné je ich konanie! Z ich perí tečie slovo a častejšie mlčanie, aké dosiaľ nik nezažil, a činia skutky, ktoré všetci žalárni dozorcovia vo väzniciach tejto zeme pokladajú za trestuhodné, ktoré však znamenajú obrat všetkých vecí, tak ako hlahol zvona na dómskej veži svojím kyvotom hlási začiatok slávnostnej omše. A sála z nich čaro i krásna, že hladní a smädní prichádzajú k nim ako k prameňu stred púšte; ale zemská háveď, ktorá nenávidí všetko krásne, blčí zlostou voči nim a strháva im šat z tela a kameňuje ich....

(LÚČ, Bratislava, 2002, s. 107-108.)

Čítame Hanusovho Guardiniho, a myslíme na Pavla Straussa

(Pokračovanie; začiatok pozri Listy PS 31, s. 15.)

Na Kapitule som našiel krúžok okolo Ferka Skyčáka, ktorý sa Guardinim dôverne zapodieval už dávno. Guardini patrilo medzi ich dôverných otcov, v ktorého duchovnom konzorciu, v ktorého vete, myšlienkovom okruhu žili. Iba som pribudol, ako kmeňový guardiniovec. Na našich sympóziách – všetky roky boli nám dlhým dialógom – sme si voľne preberali svoje dojmy, svoje myšlienky, svoje závery. Známym nám bol interiér každej jeho knihy, jeho výpovedí, problematiky. Uznateľivo, až prekvapivo sme si prikyvovali, jak príbuzná je naša duchovná situácia, jak totožné naše problémy. Prikyvovali sme nad majstrom jak geniálne formuloval tieto naše ipsissimné otázky. Vykonal prácu rovnako pre nás. Nie síce na to, aby sme žili z hotového, ale dáva nám pevnú pôdu, na odrazové východisko, odkiaľ a kam. Pomohol nám charakterizovať človeka 20. storočia, čiže charakterizovať nás, pomohol nám orientovať sa v tomto storočí. Už vieme, že sme jedna generácia, vieme, ktorá a jaká, už vieme, do ktorého duchovného priestoru paríme. Osvojilo sme si Guardiniho formulácie a kategórie ("Gedankengut"). Pozorne sledovať naše úvahy, zreteľne poznať našu provenienciu, že nadväzuje na Guardiniho, že ho po svojom interpretujeme, že ho svojmu pokoleniu ďalej tradujeme. Tým, cez nás, ešte viac sa šíri jeho rádius. Cez nás a mnohých, isteže v šírom svete, ďalej pôsobí na svoje storočie. Na neho sme nadväzovali pri tolkom zdôraznení kultúry a kultúrnosti, pri zdôrazňovaní syntézy nábožnosti a kultúry, kultúrnosti a náboženstva, prírody a milosti. To cez nás vybojovával Guardini svoju kontroverziu s akultúrnymi konzervatívcami. Tento popud to bol, ktorý pobádal ku samostatnému mysleniu, ku samostatnému utváraniu svojho svetonáhľadu. (91)

Ach, Ty! Ty Kalich a Nápoj všetkých krásnych opojení, Ty Podobenstvo a Pradeno všetkých odvážností a všetkých hrdinských skutkov. Ty Vzor a Vodca všetkých spevákov a tanečníkov ducha! Pre Teba a v Tebe možno všetko zahodiť a všetko objať. Pre Teba podobajú sa ľudia na tie najneslýchanejšie veci, za to ich vysmieávajú ako bláznov, ale, hľa – oni sú mudrci, ktorí k Tebe prichádzajú z krajiny Tvojho východu. Kvôli Tebe ich spaľuje neuhasiteľný smäd, predsa sú Tebou spítí v tvorivom plesaní a v jasavej hýrivosti.

Tvoje víno opíja mužov, ale príboj ich opojenia prechádza nami ako tichá a víťazná záplava Tvojho sveta.

+ + +

Ako sa zamýšľam, Ferko Skyčák je analogický zjav. Je príbuznosť v jeho vystúpení, v jeho pôsobení vo svojom okolí, v jeho celom životnom diele. Aj on bol duch originálny, iskra z milosti Božej: „am meisten namlich vermag die Geburt, und der Lichtstrahl, der dem Neugeborenen begegnet“ (no najviac dokáže narodenie a žiarivý úsmev, s ktorým sa stretá novorodenec: Holderlin). Obdarený darom pohľadu, scela svojským, uvidieť veci prvý, ako nik pred ním a vedľa neho. Prvý začal vypožnávať našu časovú situáciu slovenského človeka a spoločnosti. Prvý ju formuloval. Odvtedy, od neho, sme sa začali poznávať – a to je pre cestu veľkom prvým krokom. Už svojím pedagogickým povolaním prvý začal okolo seba združovať krúžok pre štepenie a pestovanie svojho myšlienkového sveta. Bol z toho kvas, ktorý pôsobil a pôsobí ďalej. Lepšie poznávame význam Guardiniho porovnávaním s príbuznými duchmi.

Poznámka.

Ako sa dozvedáme z tlače a Internetu, „zakladatelia Európskej únie Schuman a de Gasperi sú kandidátmi na blahorečenie. De Gasperiho beatifikačný proces prebieha, Schumanov je ukončený a chýba už len záznak, ktorým by bol aj formálne zavŕšený“ (František Vnuk, Kultúra 2017, č. 19, s. 3).

V tejto súvislosti chceme našich čitateľov upozorniť, že v 29. čísle Listov PS v článku „Transfúzia pamäti“ (s. 6-9) bolo napísané aj toto: „Tým, že Svätý Otec považoval za potrebné pripomenúť otcov

zakladateľov Európy, nás znova podnietil uvedomiť si a plne doceniť, že medzi tých „otcov zakladateľov“ plným právom patrí aj Pavol Strauss.“ – Po prehľade argumentov, prečo tak môžeme súdiť plným právom – a s oporou na Straussovo presvedčenie, že „Svet a jeho civilizácia sa dajú budovať iba na správnom základe myslenia a mravov“; a že „Všetky (pokusy J.R.) zlyhali. Kresťanstvo poslali do výslužby. A nepôjde to ináč, ako to s ním znova skúsiť“ – sme článok uzavreli slovami:

Ak sa tak nestalo pred 70 rokmi, nech sa tak stane v čase, keď nás pápež

František vyzýva „obnoviť ideu Európy“. A o kom inom by mohli platiť jeho slová, že v záujme znovuzrodenia „znavenej, ale ešte plnej energie a možnosti“ Európy sú potrební „veľkí evanjelizátori tohto kontinentu“ schopní „prinášať mu silnú a prostú prítomnosť Ježiša“, veľkí duchovia, ktorí „žijú evanjelium a nehladajú nič iného“ – ak nie o tomto našom veľkom konvertitovi a nádejnom blahoslavenom – Pavlovi Straussovi!

Slovom, ak sa tak nestalo doteraz, nech sa tak stane v čase, keď je proces blahorečenia otcov zakladateľov zjednotenej Európy v plnom prúde! (J. R.)

Munkovci a Pavol Strauss

(Pokračovanie; začiatok pozri Listy PS 29, s. 26-29.)

Martin Jančuška

Z korešpondencie

Munkovcov s Pavlom Straussom

P A X C H R I S T I

Drahí v Kristu!

Predstavujem si Vás teraz zhromaždených pod vianočným stromkom a vidím Vás všetkých celkom, ako by som bol prítomný... ešte i vrec-

kovky na utieranie slz - / netreba spomenúť, kto všetko ich užíva/ - aj všetky ostatné podrobnosti. A keď si uvedomujem, že náš Pán povedal: „Kdekoľvek sú dvaja, alebo traja zhromaždení v Mojom mene, tam som Ja uprostred nich,“ som skutočne v rozpakoch, ako by som Vám mohol byť svojimi úbohými písaczkami nejako na osoh. Zvlášť v tento veľký a milý deň treba nám len naširoko otvoriť oči a uši svojich srdc a nechať na ne hlboko zapôsobiť príklad vtelenej Múdrosti.

Ja toho roku stojím pod iným vianočným stromkom. Ale čo nás veľmi úzko spája, sú tie isté jasličky a to isté božské Dieťa, okolo ktorého stojíme všetci. A naše duševné spojenie bude tým užšie, čím bližšie sa k týmto jasliam postavíme. Žiara sviec, cukríky, pozlátka, dárky, večera – to všetko nás často akosi láka zabudnúť na Toho, ktorý sa dnes dľa sv. Pavla –, vyprázdnil,“ do prachu ponížil, aby nám dal život a to život v plnosti. Nuž, nech nás toho roku toto pokúšenie nezvedie. Veď na Betlehem nás v dnešných časoch upomína i svet. Aj vtedy pre Spasiteľa nebolo miesta – len v maštali... a vonku už čakal Herodes, aby Ho hrdúsil. A Betlehem predsa zvíťazil proti Jeruzalemu. Či to nie je jasná reč: „Kráľovstvo Božie je vo Vás ! Nebojte sa, ja som premohol svet!“...

Ale o tom všetkom ani nezačnem, lebo by môj list potom nemal konca kraja. Ježiško Vám to pošepe ovela jasnejšie, ak budete pozorne načúvať a ak mu pripravíte vo svojich dušiach teplejšie jasličky, než boli tie betlehemske. Nech je preto naša spoločná modlitba ku Kráľovi lásky predovšetkým. „Srdce Ježišovo horiace láskou k nám, rozpál naše srdcia, tie ťarbavé, chladné, nevšímavé srdcia – lás-

kou k Tebe.“... To bude našim najkrajším vianočným želaním.

„Keď Ťa prosím o lásku, prosím Ťa o všetko.“ – hovorí kardinál Newman.

Nuž, nezabudnite prosím vo svojich modlitbách dnes i po zajtrajšom sv. prijímaní spomenúť si na mňa v tom zmysle, ako Vám to všetkým i ja sľubujem.

Váš v Kristu najmenší

Tomáš

(List, ktorý z kláštora pred Štedrým Večerom roku 1943, po slovensky, napísal Tomáš Munk svojej rodine.)

+ + +

J. H. S.

„A oni nasledovali hviezdu.... Deň Troch Kráľov znamená posledné vzplápanie vianočného svetla !

Šedivú, často tmavú náladu všedného dňa môže našu dušu s dvojnásobnou silou zaplaviť tak mohutné svetlo.... akoby sa naše srdcia v tieto slávnostné okamihy nemohli zapáliť !

Teraz horia jasným plameňom do tohoto nového roku hroziaceho zatmením!

Nezabudnem ani na okamih zmenený letopočet 1944. Duní nám osud do uší.... Cítim to vedome, ale i v mojich ťažkých snoch !

A pokúšam sa potom žiť – každý deň, každú hodinu, precitujúc blízkosť človeka k človeku , milosťou, nestrpiac žiadnu lenivosť srdca !

Každá svätá omša mi slovami brata Rilkeho necháva žiť: „Chcem zmenu....“ Áno, zmenu v Krista – stať sa novým človekom –, Teraz, keď mnohé bude iné....“

Ako sa stíšil úder môjto srdca – keď som uvidela, že Tomáš myslel na Vás tým istým obrázkom (obrázok troch kráľov putujúcich do Betlehema; pozn. prekladateľa).

Uvažujte o tom hlbokom zmysle tejto „náhody“. Prosím o Vaše modlitby, dieťa Pavol.

Vaša mama Gi.

(List písala mama Gi Pavlovi po nemecky na zadnú stranu pohľadnice s putujúcimi tromi kráľmi do Betlehema. Čo je zarážajúce, sú prorocké slová o osudnom roku 1944, ktoré sa práve tesne pred Vianocami vyplnili. Ako keby mala mama Gi tušenie, že práve v tomto roku ich čaká nešťastný koniec.)

+ + +

J. H. S

Piatok večer po odznej Trojkráľovej slávnosti.

Moje milé dieťa Pavol!

Pred dvomi týždňami prežívali sme narodenie nášho Spasiteľa, a pred týždňom sme sa rozlúčili so sviatkom sv. Silvestra s radosťami a bolesťami starého roku. Opäť to bolo pozoruhodné finále silne a zreteľne znejúce pod božou taktovkou.

V odpoľudňajších hodinách som bola v dome celkom sama. Chcela som využiť tieto tiché hodiny, aby som poprezerala prázdne strany kalendára z uplynulého roku a jeho obsah ešte raz poprežívala... modliac. Keď som prišla k poslednému júlovému týždňu, našla som na deň sv. Ignáca poznámku písanú Tomášovou rukou: „Emitte lucem tuam...“ tak úpenlivo prosilo moje drahé dieťa k božiemu priateľovi, pokiaľ neopustilo rodičovský dom. Tento neočakávaný objav ma hlboko dojal a v tejto dobre načatej nálade išla som večer o šiestej do jezuitskeho kostola, aby som tam prežila slávnostné Te Deum. Odznela kázeň a všetky modlitby a celý kostol sa pomaly stiahol do tichého mlčania. Poniektorí, nie mnohí ešte zostali kľačať v laviciach v tichej modlitbe k Stvoriteľovi. A tu celkom nečakane prišiel Car. Munk do takmer prázdneho kostola, zbožnými krokmi pristúpil k oltáru, aby odtiaľ odniesol monštranciu do sakristie. Tak zaiskriло srdce môjho Tomáša v posledné hodiny umierajúceho roku a na prahu tak mnohého „Stať sa iným“.

Slová Rilkeho Corneta Christoph. List mladíka od Langenau svojej matke zmenil sa v mojej duši na jediné slovíčko (Anderswerden). A tu zrazu stál pred mnou jasný text môjho skutočného Christophora mne adresovaný: „Moja dobrá mama, buď hrdá – nesiem monštranciu, nemaj starosti. Nesiem monštranciu, miluj ma – nesiem monštranciu.“

Toto posolstvo nášho zástavníka musela som Vám napísať. Vezmite si z neho časť pre seba.

Deň Troch kráľov sme slávili bez Franza. Ešte v pondelok odcestoval na dva týždne. Bolí sme o šiestej ráno na

svätej omši, Juraj hral na organe a Tomáš pri oltári čítal Epištolu z Evanjelia. Noc bola tichá, posiatá hviezdami po predchádzajúcom sirénovom poplachu. Naše milé zvony volali k modlitbe a my sme vandrovali s tromi mudrcmi z východu za hviezdou z Betlehema.

Sotva sme prišli domov, už nám prišiel list od nášho Františka. To znamená – Srdcu primerane zdelaná radosť a pre dušu pripravenú niesť Jeho bolesť. V Jeho mene spokojne prežitý šedý bežný deň môže nám pomôcť niesť šťastie Troch kráľov. S vami sa modliac, že môžeme čím častejšie pokladať k jeho nohám naše poklady, praje všetkým obdarujúcim kandidátom kráľov a kráľovien z milosti Kráľa kráľov sprevádzajúci sviatok Troch Kráľov – in Christo Váš Franz....

Čo v tomto posolstve patrí Vám, nechcem spreneveriť, podávam to tak ďalej a robím to s plným vedomím na prahu nedele sv. rodiny. Ohlásť sa v našej spoločnosti ako dieťa, ale chcela by som si moje materské povinnosti splniť, aby ma lenivosť môjho srdca neťažila ako výčitky svedomia. To isté radím Vám, aby naše spoločenstvo kvitlo a naďalej sa rozvíjalo.

Dúfam, že ste sa v roli sekundára mužne vyrovnali. Dúfam, že sa cvičíte vo vysokom umení správneho mlčania v správnom čase a že i keď pomaly, ale predsa dosahujete úspechy! Dúfam, že Váš plán dovolenky je už istý a podarí sa! Juraj cestuje v nedeľu do Bratislavy a Nitry a čakáme ho s Františkom 15. decembra. Po 15. januári má sa ukázať i náš syn Pavol na čím dlhšie, tým lepšie!

Stravovanie nebude celkom ako na Vianoce, ale hladovať určite nebudete a naše porcie pre Vás nebudú zúžené! Tešíme sa všetci na Váš príchod, včítane Carissimusa Tomáša!

Sprievodná karta by Vás mohla zastihnúť včera v piatok. Obrázok som pre Vás vybrala ešte v predvianočný čas a myslela naň spolu s dojemným portrétom sv. Antona. Tomáš nevedel o mojom a ja o jeho obrázku. Obidva boli tie isté!

A teraz koniec listu. Píšte mi opäť a tak často, ako len budete chcieť. Vám je iste ľahšie v tichej izbe si najst' hodinku, ako mne v natesno obývanom byte najst' si izbičku na písanie. Počas toho, ako Vám píšem v našej klauzúre sa hrá domino a o gombiky (Juraj s jeho priateľom), hrá rádio, atď, atď. Nevie, ako mám písať, keď moje písanie je také rapsodické, tak prosím o absolúciu.

Všetci pozdravujú a objímajú, dúfajú na skoré radostné stretnutie

Váša mama Gi.

(List písala po nemecky mama Gi na písacom stroji.)

+ + +

Milé dobré dieťa Pavol, - rok odznieva a aký...rok začína, budeme ako prežijúci môcť ešte spievať jeho umrlčiu melódiu?

Odpoveď samotná leží u Boha a tak je to dobre.

K Vaším Silvestrovským úvahám (pri svetle posvätenej kláštornej sviece) Vianočné posolstvo nášho Tomáša, tak i nádherné modlitbové meditácie jedného svätého kňaza.

Prečo Vám tento slávnostný list takou striezlivou formou píšem ?

Nuž jasné, čisté slová môjho verného dieťaťa neznášajú krasotinky môjho kaligrafického písma – tak som zvolila poriadkumilovný strojopis.

Meno, ktoré ste mi darovali, chcem si rada zaslúžiť.

Chcem byť i zostať

Váša mama Gi.

Poznámka:

Tento cyklus Munkovie listov Pavlovi Straussovi mi poslal priateľ Martin Jančuška ako pozdrav k 85. narodeninám – so slovami: „Uvažoval som, aký darček by Ti urobil radosť, a napadlo ma poslať Ti preklad vzácných listov od Tomáša (ten napísal po slovensky) a mamy Gi adresované Pavlovi Straussovi na prelome rokov 1943 a 1944. Tomáš od júla 1943 je už v kláštore, ako sa dočítaš z listu a vyčítáš i atmosféru strachu, ktorý Munkovcom klopal na dvere. Už z týchto listov žiari atmosféra, v ktorej žili Munkovci a Strauss. Všetci sa snažili rást vo Viere a učili to i Pavla.

Podakujem sa Ti, Martin, mojím dávnym veršíkom - z čias, keď sa mi o tomto veku ešte ani nesnívalo:

Jesenná

Naostatok daj mi, Bože, trochu viery: nie, nežil si darmo...

A to lístie?

Keď mu je tak, nech sa zošúverí, nech opadá, uvoľňujúc lístie novým pukom.

Nebude mi ľúto...

Pavol Strauss

Jesenná pieseň

(Františkovi Munkovi)

Lied im Herbst

Das Leben ist nur ein geheimes Beten und ausgetretne Spur, wohin wir treten.

Wir wachsen so – und werden doch nie groß und fallen immer froh dem Schlafe in den Schoß,

Wir fallen und verfallen, denn Gott verbraucht uns sehr. Je mehr wir ihm verfallen, um so viel wächst auch Er.

Und kommt in uns der Herbst, ist Gott ein gelbes Blatt, das bitter du vererbst an Seiner stat.

Das Leben ist nur Flucht und dabei sitzt man fest. Und Bruder Tod verbucht für sich den Rest.

+ + +

Jesenná pieseň

Náš život je len modlením sa v skryte, vtláčaním deň čo deň stôp do pažite.

Rastieme tak – no veľkosť nepríde, padáme nevdojak, vždy do osídel.

Padajúc upadáme, bo stravuje nás Boh. Tým, že mu prepadáme, on rastie z krásy vlôh.

Keď príde jeseň v nás, hľa, Boh je žltý list. Ten ďalším po nás raz mal by sa zísť.

Náš život je len tieň, čo beží pred nami. Smrť zdedí mlkvy sen s ostatkami.

(preklad Teofil Klas)

Z nádejného straussovského „dorastu“

Náhoda chcela, že som sa svojho času ocitol v nemocnici bok o bok – posteľ o posteľ – s mládencom, ktorý mi pri zoznámení povedal, že je zo Žakoviec... Viac nebolo treba: debata išla prúdom... Medzi rečou som spomenul, že otec Marián Kuffa ako študent v Nitre chodil do Straussov „brigádovať“, a dobre sa teda pamätá nielen na nášho Pavla Straussa, ale aj na jeho pani manželku Máriu a na ich syna Jozefa, s ktorým doteraz udržujú styk.

Tým mládencom sa ukázal byť **Eduard Wiesner**, a len on by vedel povedať, čo všetko som mu o Straussovi (ktorého knihu „Život je len jeden“ som držal v rukách, a on si ju potom odniesol domov) narozprával... Prekvapilo ma, že taký mladý muž, a tak hlboko sa zaujíma o také „dospelé“ problémy (hja, môj „starecký syndróm“).

Po dlhšom čase som raz od neho dostal úvahu na tému „Problém Godzone“ (pre mňa neznámy pojem). V úvahe sa síce meno Straussa nespomína, ale jej obsah je hlboko straussovský, a ľahko by sa v Straussovom diele našli citáty, ktoré by to potvrdili. Ochoťne ju preto v našich Listoch PS uverejňujeme.

Nedávno ma pri tomto rozhodnutí podporil aj páter Jozef Porubčan, ktorý v knižočke „Ako jeden z nás“ (Svedectvo pravde VI.) napísal:

„...Ak ide o mysliace bytosti, zdá sa, že ich vyvolenie závisí od ochoty byť vyvolený, od vôle vstúpiť do tajomného procesu uskutočňovania Božieho kráľovstva.

Ježiš Kristus vždy predkladá pravdu takú, aká je, a každému ponecháva voľnosť vlastného rozhodnutia. Ani vtedy, keď mu bolo zjavne ľúto, že niekto odmietol ísť za ním, nevidíme, že by ho bol opakovane presviedčal. Vždy rešpektoval jeho slobodu. To, čo dával, bolo príliš veľké a krásne, aby to mohol nasilu ponúkať ako nejaký lacný tovar. Cesta, ktorú ukazuje, je cestou k plnosti života a nikoho z nej nevyklučuje. Kto však po nej nechce ísť, zostáva v tomto svete – na ceste, ktorá nevedie nikam. – To je deliaca čiara medzi vyvolenými a „týmto svetom“.

– ...lebo sú tvoji. A všetko, čo je moje, je tvoje... A v nich som oslávený.

Hovorí to o nás? Plníme normu danú jeho posolstvom? – Nikto z ľudí nepozná veľkosť viery tých, čo uverili, nikto nezváži, v akej miere kto naplnil nové prikázanie, aby sme sa milovali tak, ako nás miloval Ježiš. Ak hovorí o apoštoloch a možno aj o nás, že sme prijali jeho slovo a uverili, azda to hovorí vo vízii ľudstva na vrcholku dejín, kde bude mať svoju účasť každá trocha lásky.“ (str. 87)

Dajme teraz slovo Wiesnerovi.

PROBLÉM GODZONE

Dopredu sa ospravedlňujem, ak sa mýlim, a ak týmto výrokom bojujem na zlej strane, no podporený príkladom svätého Pavla, ktorého Kristus prijal, hoci bojoval proti nemu (no nikdy nebojoval proti „Bohu“), nemôžem a ani nechcem byť ticho.

Bojím sa. Mám panický strach z toho davu, ktorý sa tam schádza. Poviete si, čo zlé môže byť na takom krásnom zoskupení mladých ľudí, ktorí sa tam schádzajú, aby spoločne chválili Boha? Problém toho davu je, že tam chýba sebareflexia. Javí sa mi to skôr ako davová psychóza, a tam už dávno nie je sloboda. Ďalší problém je to, že prím na tomto podujatí hrá pocitovosť. City vnímam ako veľmi dôležité, ale myslím si, že nemôžu dominovať nad rozumom. Nie je to tak, že Boh ustanovil muža za hlavu rodiny práve preto, že vo všeobecnosti u muža prevyšuje racionálnosť nad citovosťou? A všetci vidíme, ako sa to končí v rodinách, kde tento prvok racionálnosti nedominuje. No

a na Godzone racionálnosť nehrá ani druhú ligu, jednoducho je úplne potlačená. Môj strach pramení z toho, že takýto dav ľahko prejde od „Hosana“ po „Ukrižuj!“.

Ďalší problém tkvie v prílišnej posadnutosti zázrakmi, ako keby každý účinkujúci chcel prezentovať čím bombastickejšie stretnutie s Kristom. Chápem snahu vyzdvihnúť veľkosť Boha, len sa tam zabúda, že Boh často uprednostňuje Betlehem pred Jeruzalemom.

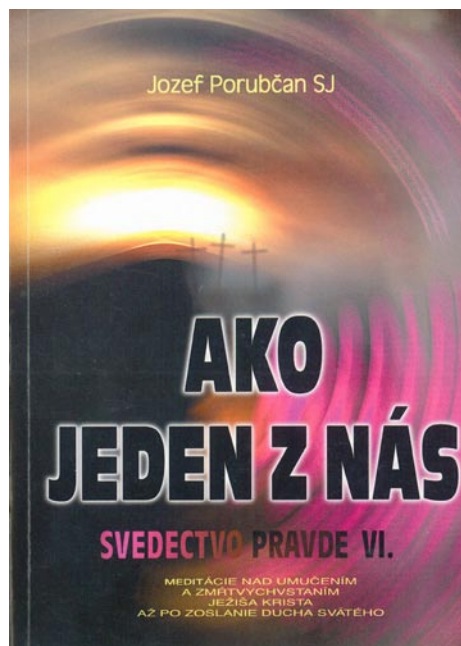
Tento bod mojej pripomienky je podľa mňa najzásadnejší, no myslím, že by potreboval doplniť poznatkami niekoho fundovaného na oblasť psychológie, najmä hypnózy. Často sa stáva, že ľudia na týchto stretnutiach pristupujú k modlitbám príhovoru, kde neraz padajú k zemi pod „silou ducha svätého“. Myslím, že je to skôr pod psychickým uvoľnením, ktoré je podporované častými rečami medzi skladbami, kde je dav vyzývaný, aby si otvoril srdce, prijal Ježiša, nebál sa... Samozrejme za sprievodu monotónnej hudby a so silným sugestívnym podtónom.

Hovorí, že máme byť slobodní, no to, čo predstavujú, má od slobody poriadne ďaleko. V modlitbách príhovoru to všetko vrcholí. Po tomto zážitku nevinné obeť posilnené tým, ako sa ich Boh „dotkol“, túžia odovzdať mu všetko. No a na rad prichádzajú dobrovoľníci, ktorí v niekoľkých vlnách začnú pobeňovať s pokladničkami v rukách, aby mali istotu, že sa dostanú ku každému. Veď predsa človeku, ktorý sa rozhodol dať život Bohu, nebude chýbať 20 € vo vrecku.

Najkrajšie na tom je, ako sa to celé tvári, že je to zadarmo. Kolegovia z Ekonomickej fakulty by vedeli rozprávať, že najlepšie sa zarába na veciach zadarmo.

Ma záver chcem len dodať takú malú výpoveď: „O čo krajšie je padnúť k zemi na kolená pred Kristom v Eucharistii, za zvuku zvončeka, ktorý oznamuje príchod Kráľa. Na svätej omši s plným uvedomením si svojho konania, ako padnúť pod nátlakom údajnej Božej moci, ktorej pôvod nepoznám, a ani neviem, prečo som to urobil.“

V prvom prípade rozhodnutie prichádza zvnútra, a v tomto druhom zvonku.

Milý Edo! Poďakujem sa Ti za tento prvý príspevok do nášho časopisu priliehavým citátom z Pavla Straussa: „...*Stretol som veľmi mnoho, veľmi krásnych ľudí, ktorí zodpovedali... môjmu katolíckemu ideálu. A tak som sa usiloval byť ich životným druhom, druhom ich životných ciest. Dnes som šťastný, že som tam, kde som.*“ (Zobrané... diela I., s. 338)

+ + +

Spomenul som si, ako jedného dňa na našu nemocničnú izbu (v Košiciach) z ničoho nič prikvitol otec Pavol Ondřík, a pobudol s nami v užitočnej besede. Keď sa s nami lúčil, postavil si nás s Edom oboch vedľa seba a dal nám požehnanie.

Súčasne som si spomenul, že kdesi v „redakčnej zásobárni“ opatrujem dávnejší list otca Ondříka, ktorý sa nám teraz – aj k pátrovi Porubčanovi, aj k tomu, čo Eda W. trápi, hodí. Prečítajme si ho.

To je o mne...

Je to asi tak: Vieš, že sa veci majú tak, ale to nevieš vyjadriť. Do toho ti príde niekto, kto to jednoduchými pár slovami povie a ty si nadobudol nie len pokoj, že nie si sám taký „čudák“ ale aj „nástroj“, ako svoju skúsenosť odovzdať ďalej. Už nehovoriac o tom, že si našiel priateľa, blízkeho človeka, ktorý ti „z duše prehovoril“...

Jozef Porubčan je mi blízky dávno. Ale len minulý týždeň, keď som „spolu s ním“ uvažoval nad čítaním Druhej adventnej nedele, presnejšie nad listom Rimanom, pätnásta kapitola, verše štyri až deväť, zasiahol ma na moje hádam najcitlivejšie a najposvätejšie miesto môjho prežívania všetkého...SLOBODA.

Je tu totiž reč o slobode. O tej, ktorú aj ja s apoštolom nazývam najväčším darom, ktorý nám Kristus priniesol a odovzdal, a ktorá je veľmi často chápaná a vnímaná len povrchné. A hoci hovoríme o slobode, neraz hovoríme o otroctve a zotročovaní. Každý a jeden režim či poriadok (i ten duchovný) v sebe nesie toto riziko. Kristus nie!

A tento Porubčan to takto prečítal u apoštola Pavla – teda v liste Rimanom – a dnes napísal pre mňa:

„Pavol ani trochu nepochybuje, že pravdu majú tí, ktorí sa svojou láskou prepracovali nad všetky formality predpisov. Vie však aj to, že v mene práve tejto lásky nesmú podceňovať tých, ktorí na toto nestačia. Len Boh vie, prečo to vidí tak, ako to vidí.“

Ďakujem Ti, páter Jozef Porubčan!

Paľo Ondřík, 13. 12. 2016 v Likavke
(J. R.)

Ešte raz o „Človeku pre nikoho“

Julo Rybák Nečakaný návrat k „Človeku pre nikoho“

„Náhody sú nutnosti, ktorých úzadie nepoznáme.“

(Pavol Strauss)

Ešte skôr ako sme odovzdali do tlače tieto Listy PS 32, dostali sme do rúk prekvapivú zásielku: kompletný (hoci nie celkom úplný) súbor listov, ktoré som za jedenásť rokov (1983-1994) písal Pavlovi Straussovi – a o ktorých som bol presvedčený, že sa stratili do nenávratna...

O týchto mojich listoch profesor Pašteka, editor monumentálneho projektu „Zobrané literárne a mysliteľské diela Pavla Straussa (Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov, 2009 - 2012) v poznámke k záverečnému X. dielu (zdôvodňujúc tak ich neuverejnenie tu), píše: „J. Rybák plánuje vydať túto korešpondenciu kompletne, Straussove listy spolu so svojimi a s potrebným komentárom“ (s. 585). (Straussove listy Rybákovi nájde čitateľ v tomto X. zväzku na str. 219-366.)

Pri listovaní onoho spomínaného objaveného súboru som narazil aj na také listy, ktoré sa nejakým spôsobom dotýkajú Straussovej knihy „Človek pre nikoho“, o ktorej je reč v tomto čísle Listov PS (32). Nedá mi, aby som výťahom z oných listov neprispel k úvahám nad týmto vzácnym dielom.

Na úvod si vyberieme list z 1. septembra 1990, ktorý nás naladí na náležitú tóninu, keď berieme do rúk vlastný životopis (!) slovenského „veľducha s veľkým srdcom v páre“ (Hviezdoslav). V liste sa okrem iného hovorí:

„V novom čísle „Moskovských novostí“ Igor Zolotusskij začína svoj článok o Solženicynovi slovami: „V práve uverejnených listoch Varlama Šalamova Alexandrovi Solženicynovi je jedna výborná myšlienka: „Povinnosťou spisovateľa je heroizovať práve osudy spisovateľov, básnikov...“ – píše Šalamov. – Život Puškina, Bloka, Cvetajevovej, Lermontova, Pasternaka, Mandelštama je pre ľudí nepomerne vzácnejší ako život hociktorého konštruktéra akéhokolvek kozmického korábu. Básnici a spisovatelia si celým svojím tragickým životom zaslúžili právo na heroizáciu. Naozaj, veď kto v XX. storočí zachránil česť tohto národa? Vari nie Platonov, Bulgakov, Achmatovová, Solženicyn? A teda nie ich máme uctievať,

ako uctievať hrdinov padlých v boji alebo ako si ctíme Andreja Sacharova?...

V podobnom duchu sa nesú aj slová Alexandra Dovženku, ktoré som Straussovi citoval v liste z 21. februára 1989:

Dovženko: „Svet je už zrejme tak usporiadaný, že veľkým ľuďom sa vždy v akomkoľvek zriadení žije clivo a ťažko. I Leonardo, i Michelangelo, i Servantes i Čajkovskij a Beethoven – môžeš nazrieť do ktorejkoľvek epochy a do hocakej oblasti, všade niesol život šostakovičovcov na sebe tragické znamenie. Teda vždy tak bolo, je aj bude?“

Pripojme si k tomu aj Straussovu úvahu v jeho liste z 25. novembra 1985: „Zošmyknutie mnohých vrstiev slovenského národa do podzemia hmoty spôsobuje už len nemnohým cvakanie zubov. Nezodpovednosť a inferiorita sú všeobecnou atmosférou, ktorej ohrozujúca škodlivosť je každému zrejmá, lenže každý vidí jej príznaky u tých druhých. A to sú tie duchovné miazmy, ktorými bútlavie „infirmis nostris saeculi“. – Zlé svedomie dneška pochováva do ladového zabúdania veľkých a zodpovedných mysliteľov, počnúc Hviezdoslavom. Kto nie je schopný poznania hodnôt, odsúdil sa sám. Nebojím sa zajtrajška, bojím sa o zajtrajšok. Tolko ad vocem doby.“ (Zobrané... diela X., str. 266.)

(K tomu poznámka „ad vocem doby“): Keď som v evanjéliu k štrnástej nedeli celoročného obdobia počul Ježišove slová o prorokovi („Proroka si všade uctia, len nie v jeho vlasti, medzi jeho príbuznými a v jeho dome“ Mk 6, 4), hneď som sa rozhodol doplniť ich ako motto k môjmu dávnejšiemu veršiku; teraz nadobudol takúto podobu:

Naši proroci

(„Proroka si všade uctia, len nie v jeho vlasti, medzi jeho príbuznými a v jeho dome“ (Mk 6, 4)

Stresce si nás, Spravodlivý, stresce; dostane nás medzi mlat a nákovu.

Kadekomu uveríme na slovo, len prorokom sa nám veriť nechce...

+ + +

Kedy mi vlastne prvýkrát prišiel do rúk rukopis Straussovho diela „Človek pre nikoho“? (Predpokladám, že to bol preklepaný rukopis. Pôvodný Straussov

rukou-pis som nevidel, a veľmi rád by som si ho raz porovnal s naklepaným textom.)

Z knižočky „V dotyku s Pavlom Straussom IV. (Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov 2003, s. 29) sa dozvedám:

(28. apríl 1986) Z Nitry si od Paľka nesiem pár rukopisov – predovšetkým spomienkovú knižku Človek pre nikoho. – Začnem si ju pomaličky čítať...

Poznámka. V tejto chvíli sa (na vzdianosť 32 rokov!) ocitám bok o bok s tými našimi čitateľmi, ku ktorým príde Strauss Človek pre nikoho prvýkrát – a začnú si ho čítať. Človek sa pritom nevyhne pokušeniu, aby si viaceré myšlienky nevypísal, prípadne nekomentoval. U mňa to vyzeralo v nasledujúci deň (29. apríla 86) takto:

Začnem si deň Paľkovým Človekom pre nikoho. Druhá kapitola: Keď začína život, začína samota. Ďalej to dopĺňa: „Nie ako oblasť ničoty, ale ako plnosť zážitkov, naplno usadených do nezdielnosti. Ohradená intenzita.“

Znova ma fascinuje Paľkovo nové videnie, vyjadrené našimi obyčajnými slovami – a znova nechápem, kde sa v týchto slovách nabrala schopnosť vyjadriť. – Naozaj platí, čo som si bol kedysi napísal: „Slovo je ako človek. Slovo rastie s človekom.“

Napríklad: „Ale keďže sa človek nemôže dostať do bezdejinného stavu vlastného života, začína sa kľuť do priestoru, kde by sa vpratal do tvrdenúcej škrupiny svojej novej osobnosti.“

Nádherná oslava jednej z troch – NÁDEJE: „A prvý púčik nádeje, ktorá sa stáva kostrou každého života. Tá, ktorá raz rozbije naše starosti a obavy, ktorá raz môže vyšľahnúť z našej osoby a rozborí všetky prekážky a ťažkosti a dá aj víťaznú silu. Dá aj vždy nový a jasný pohľad a výhľady a riešenia.“

Lebo nádej je kostrou našej duše; áno, na ňu sa všetko upína, a s ňou sa aj bortí.

(V tej chvíli mi napadlo, že by som z tohto textu ma pripraviť rozhlasové pásmo pre Bratislavu: P. Strauss, Spomienky.)

Pekná myšlienka: „Každý začiatok je ako kružidlo, ktoré sa zapichlo do chvíle, aby začalo kruh možnosti. Či a ako veľký ho dokreslí a či vôbec dokreslí, závisí od množstva vnútorných i vonkajších faktorov.“

(Atď., atď... – pozri V dotyku s Pavlom Straussom IV., s. 30n.)

To moje prvé čítanie sa odrazilo aj v liste P. Straussovi 29. apríla 86 takto:

Drahý Paľko!

„Človek pre nikoho“ sa číta vynikajúco – pravda, *sústredene* mám za sebou len prvých desať strán. Mikulášske kapitoly sme si v nedelu nahlas čítali s Vierčou a Jankom.

Písal som dnes Marienke (Medvekej – J. R.), a nedalo mi, aby som jej hneď prvú kapitolu nepreklepal. Ako mi bude vychádzať čas, budem pokračovať ďalej.

K názvu knižky si poznamenávam: „Človek musí dôjsť k bodu, kde je „pre nikoho“, aby raz vedomím ľudstva mohol prešľahnúť pocit, že bol **pre všetkých**.“

Nádherné je to Tvoje prevtelenie sa do pocitov detstva a dieťaťa!

Z poznámok na okraj si vyberiem aspoň jednu – k Tvojmu: „Roky žijem ako hosť v sebe.“ – „Áno, znova a znova by sme sa mali pýtať, každé ráno si spytovať vlastné vnútro otázkou: „Kto to vlastne vo mne žije?“

Tento ostych pred tým, kto je vo mne, by dal nášmu životu *obsah*. Čím viac by si pred ním v úcte a pokore ustupoval, tým viac by sa medzi vami prehlbovalo údolie, ktoré by sa naplňalo *zmysluplnosťou*.“

Rozlúčim sa myšlienkou z dnešných raňajok: „*Nekonečnosť života je v jeho nekonečných premenách, nie v nekonečnom trvaní toho, na čo sme my vsadili ako na jedinú kartu!*“

Úprimne si Vás všetkých objíma Julo R.

+ + +

O 4 roky neskoršie – v liste z 29. júna 1996 (na Petra-Pavla) sa píše:

„Ešte dobre, že si hore na tom Zobore! Aspoň Ťa nezadlavia zástupy ľudí, ktorí sa pohnú za tým „Človekom pre nikoho“ – a ako to už býva, zástupom sa do vrchu ísť nechce.“

Dnes som si utrhol čas, a kochám sa, a vypisujem-vypisujem bez konca - Tvojho Človeka pre nikoho. A poznámkujem. Napríklad takto (ku str. 128):

„Ten náš *totálny nezájum o Paľkovo dielo je len významným svedectvom toho, že sme sa ešte vôbec nepokúsili uskutočniť, čo je našim poslaním, Áno, všetko je len pred nami.*“

Včera sme pocítili, aký *záračný svet nás čaká.*

Planéta Zem na *kridlách Lásky opustí odveku nemennú obežnú dráhu a pustí sa voľne plávať vesmírom, stávajúc sa postupne novým stredovým Slnkom, okolo ktorého sa všetko usporiada do nového poriadku.*

Nový *Vesmír Lásky!*

Za tým hneď na druhý deň nasledoval list z 1. júla 1980:

Pri prezeraní týchto listov sa mi v tejto chvíli nečakane v rukách objavil náhodne (?) zatúlaný – nie môj list, ale list mne! – od pani Viery Hermanovej. – Taký list, že neodolám, aby som si ho k tomuto súboru nepripojil:

13. 7. 1990

Vážený pán Rybák!

Ubezpečujem Vás, že sa Vám podarilo získať ma nielen ako čitateľku Straussovej knihy, ale aj ako obdivovateľku jeho myšlienok.

Prepáčte, že za taký krásny objav Vám ďakujem až teraz. Najprv som intenzívne dokončovala jednu knihu, potom pripravovala výstavu obrazov mimo Martina. Napokon som ochorela. Na budúci týždeň už pôjdem do práce.

Kniha pôsobí ako balzam, pri nej duša jasá, súčasne je výzvou pre človeka, aby bol lepší. Jej obsah je nádejou do budúcnosti. Jednoducho: „Čo slovo - to dukát!“

Aj keď cituje veľa autorov (ide o všeobecne známe pravdy), vynikajú jeho originálne myšlienky.

Stretnúť takého človeka je určite šťastie. V uplynulom roku zomrel prof. Pontuch, ktorého osobnosť bola tiež ojedinelým zjavom. Pracovali sme spolu a spomienka na neho žiari ako Slnko. Škoda, že nie je viac takých ľudí, lebo často mám pocit, že sa v obklopujúcej konzumnej špine udusím.

Ale k veci. Pán šéfredaktor sa o autorovi vyjadril priaznivo. Nevie, ako sa rozhodne. Ekonomická situácia je zlá. Slovenská kniha nám zrušila všetky objednávky na dodávky kníh. Kníhkupci sú pánom situácie. Z každej knihy chcú vidieť maketu a až potom sa vyjadria o odbere.

Keby mal Strauss vyjsť podľa mňa: menší formát, pred každú časť akoby motto, hlavnú myšlienku časti, pekný typ písma aj grafickú úpravu. Keby bola viazaná v koži, mohli by ju dostávať lekári pri promócií, s diplomom.

Realita j však iná. Definitívne sa vyjadrí šéfredaktor. Samozrejme, že vec podporím.

Ďakujem Vám za radosť, ktorou ste ma obdarili.

S úprimným pozdravom

Viera Harmanová

+ + +

Úprimná vďaka, pani Harmanová! Čo by som si mohol lepšie priať ako podobný list od nejakej čitateľky Straussovho „Človeka pre nikoho“

Z ohlasov

Dovoľujem si zaslať Vám (nenazvala by som to recenziu, skôr reflexiu), ktorá reaguje na Vašu knihu „Jubilejný rok 2.000“... Osobne mám rada denníkovú formu, je dôkazom skutočného života a tlkotu srdca. K reflexii pripájam aj niečo z mojej tvorby pod názvom „Nevyslovená túžba jednej matky (Gizely Munkovej)“. (Uverejnené v Lísty PS 30, s. 27 - J. R.) Príbeh Munkovcov je pre mňa stále veľmi silný a myslím si, že téma je z môjho pohľadu ešte stále nevyčerpaná. Rada by som sa v priebehu tohto roka pustila do rozsahu väčšieho diela, bol by to „román“ pre mládež, ktorý by vychádzal z príbehu rodiny Munkovcov, no odohrával by sa v dvoch dejových líniiach - súčasnosť verzus minulosť. Chcela by som inou formou (cez príklad rodiny) ponúknuť dnešnej mládeži vzory, ktoré by mohli byť pre nich zaujímavé. Aby nechápali to, čo sa dialo v minulosti, len ako niečo, čo sa ich netýka, ale aby po prečítaní knihy nadobudli presvedčenie, že to boli rovnakí ľudia, ktorí sa prechádzali na rovnakých miestach, mali rovnaké znalosti a starosti života ako dnes (odhliadnuc od pretechnizovanej spoločnosti). Vychádzala by som z Denníka Juraja Munka, ktorý sa zachoval, a z iných archívnych materiálov, ktoré by som použila na dokreslenie minulosti. Plány mám veľké, uvidím, ako to všetko budem stíhať. 14. 3. 2017 bude mať môj manžel výstavu v Turčianskej galérii Mikuláša Galandu. Téma je Dva zákony, biblické motívy. Aj tam by som chcela prispieť pár reflexiami, najmä k zastaveniam krížovej cesty. Ako inšpiráciu som mala Straussovu útlu knižočku. V pár slovách vyjadril celú ťarchu, avšak s veľkým zmyslom. Veľmi sa mi páči vyjadrenie p. Frankla, ktoré mi pripomenuli niektoré Katolícke noviny. Vzorec Zu = U - Zm, slovami: zúfalstvo je utrpenie bez zmyslu. Obeta nie je zúfalstvom. Je to súčet utrpenia a zmyslu...

Katarína Matušková
V Ružomberku 28. 2. 2017.

Poznámka. V neskoršom liste (z 31. 3. 2017) p. Matušková už informovala o realizácii spomínanej výstavy – a dodala: „Práve z uvedenej výstavy Dva zákony si Vám dovoľujem zaslať moje reflexie biblických tém Veľkej noci, ktoré tvorili textový sprievod k manželovým dielam (kresbám a maľbám).“ Z týchto reflexií vyberáme tri ukážky (J. R.):

Cesta krížovatiek

V rovnakom bode,
zanecháš za sebou stopu

krvavú.

Zastavenia života
si potichu rátaš
a dúfaš,
že tých krížov nebude až štrnásť.

Na ceste krížovatiek,
kde si ich spoznal,
nachádzaš
krížovú cestu.

V štrnástich zastaveniach,
ktorých si sa tak veľmi bál.

Ukrížovaním sa cesta nekončí.

Posledná večera

V tichu lámeš chlieb,
aj napriek zrade vo vzduchu,
sme všetci okolo jedného stola.
Niektorí sú k tebe bližšie,

iní naopak.

S rovnakou dôverou
dávaš piť všetkým
z jedného kalicha.
„Jeedovatá slina sa v tvojej krvi stratí“
myslí si.

Už počuť len štrngot strieborných.

Ecce homo

Umývaš si ruky.
Myslíš, že si nevšimli tvoju túžbu po
moci

a
strach
z jej straty?

Zoči voči
strácaš slová a veríš,
že dôkladnou hygienou
zmyješ vinu
zo svojich
až príliš červených rúk.

Krv volá!
Hriech sa z rúk umyť nedá!

Čítajúc tieto tiché meditácie, spomenul som si na veľkonočný pozdrav, ktorý som kedysi poslal Pavlovi Straussovi. Vtedy som ešte netušil, že to bude prvá strofa mojej budúcej básničky *Posledná večera*.
Pozdrav znel takto:

“To, čo vie ovečka
o veci navyše,
teplučkou krvou vám
na dvere napíše.”

Spomenul som si naň celkom zákonite, lebo táto útlá knižočka hovorí práve to, čo vie básnik “o veci navyše”.
Prijímajme teda jeho slová, napísané teplou krvou veľkonočného jahniatka. A hlbavým duchom Múdreho.
Prijímajme ich tak, ako sa prijíma telo ducha.

POSLEDNÁ VEČERA PÁNOVA

Po schodoch dejín sa večná Nepoznatelnosť
spustila k nám. Z diskrétného odstupu slova
prorokov a z menej diskrétnych kráľov
a zákrut dejín vyvoleného národa.
A v lone Panny sa stala ľudskosť reálnym
prísľubom večnosti. Bohočlovek sa stáva osou
dejín duší. Definitívne sa nezdráha Boh klopať na
každé srdce.

Ale blízkosťou začína každá veľkosť.
A nehou a prítulnosťou začína každá obeť.
Hostinou Baránka je spečatená Jeho stála
prítomnosť. Tým, že sa chystal na odchod,
ostáva medzi nami.

Túžbou a láskou sme zaradení za Teba, Pane
Ježišu. Živíme sa Tebou, aby sme Tebe žili.
Chcel si nás a chystáš sa nás opustiť,
aby si ostal s nami.

Valné zhromaždenie 18. novembra 2017

Spolok priateľov MUDr. Pavla Straussa • LISTY PS - Reg. číslo: MK SR 3209/2004, číslo 32, september 2018; Redakčná rada: Martin Jančuška, Lubomír Raši, Jozef Šišila; Výkonný redaktor: Július Rybák; Na čísle spolupracovali: Július Rybák ml., Jozef Šišila; Adresa redakcie: Múzeum Janka Kráľa, Námestie osloboditeľov 31, tel.: 044/5621 580, e-mail: zuslm@svslm.sk; Číslo účtu: 2923832760/1100, IČO: 37907751; Tlač: Print Master, Lipt. Mikuláš, e-mail: printmaster.lm@gmail.com; Počet výtlačkov: 500; ISSN 2453-9333.

Telink